

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Kamilės Žilinskytės,
V kurso, civilinės ir verslo teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

**Nemokumo teisinio reglamentavimo reforma Lietuvoje: įmonių gaivinimo
teisinio reglamentavimo pokyčiai**

**Reform of the Legal Regulation of Insolvency in Lithuania: Significant
Changes in the Regulation of the Rescuing of Legal Entities**

Vadovas: Doc. dr. Rimantas Simaitis
Recenzentas: Lekt. dr. S. Barakauskas

Vilnius
2022

ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽIAI

Šiame magistro darbe analizuojami pagrindiniai su įmonių gaivinimu susiję teisinio reglamentavimo pokyčiai, kurie buvo įtvirtinti po nemokumo teisinio reglamentavimo reformos Lietuvoje. Darbe yra analizuojama įmonės gaivinimo samprata, naujai įtvirtintų įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo pokyčių esmė, tikslai, taip pat yra prognozuojamas jų pasiteisinimas bei vertinamos galimos reglamentavimo rizikos.

Pagrindiniai žodžiai: nemokumas, restruktūrizavimas, bankrotas, reforma.

This master's thesis analyzes the main changes in the legal regulation related to the rescuing of legal entities, which were established after the reform of the legal regulation of insolvency in Lithuania. The master's thesis analyzes the concept of legal entities resuscitation, the essence, and goals of the newly established changes in the legal regulation of legal entities resuscitation, as well as forecasts their justification and assesses the potential regulatory risks.

Keywords: insolvency, restructuring, bankruptcy, reform.

TURINYS

ĮVADAS	2
1. ĮMONĖS GAIVINIMO SAMPRATA	6
2. ĮMONIŲ GAIVINIMO TEISINIO REGLAMENTAVIMO POKYČIAI, ĮSIGALIOJĘ NUO 2020-01-01	9
2.1. Privaloma neteisminio finansinio nemokumo išsprendimo tvarka	10
2.2. Juridinio asmens kreditorių teisė inicijuoti restruktūrizavimo procesą.....	13
2.3. Galimybė juridiniams asmenims iš bankroto procedūrų pereiti į restruktūrizavimą ir atvirkščiai	16
2.4. Juridinio asmens kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės pasikeitimai	20
2.5. Reikalavimo gauti kreditorių pritarimą parengtam restruktūrizavimo plano projektui pasikeitimas	22
2.6. Galimybė parduoti įsipareigojimų nebegalintį vykdyti juridinį asmenį kaip turtinį kompleksą arba galimybė išskirti juridinio asmens dalį	25
2.7. Nemokių įmonių restruktūrizavimo galimybė	27
3. ĮMONIŲ GAIVINIMO TEISINIO REGLAMENTAVIMO POKYČIAI, ĮSIGALIOJĘ NUO 2021-07-15	30
3.1 Sugriežtinta vadovo atsakomybė juridiniam asmeniui, kol jis dar nėra nemokus ...	31
3.2 Esminės sutarties įtvirtinimas.....	33
3.3 Reguliavimo pakeitimai, susiję su nauju ir tarpiniu finansavimu bei papildoma apsauga kreditoriui, suteikusiam tokio pobūdžio finansavimą	36
3.4 Restruktūrizavimo plano patvirtinimo proceso naujovės.....	37
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	39
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	41
SANTRAUKA	46
SUMMARY	47

IVADAS

Nagrinėjamos temos aktualumas. Vadovaujantis aktualiausia Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – AVNT) nemokumo procesų apžvalga, Lietuvoje per laikotarpį nuo 2001 m. liepos 1 d. (Įmonių bankroto įstatymo taikymo pradžios) iki 2021 m. gruodžio 31 d. bankrotas buvo paskelbtas 29 240 įmonių, iš kurių net 26 608 įmonėms bankroto procesas baigtas jas išregistravus, t. y. – likvidavus įmones dėl bankroto. Tuo tarpu nuo 2001 m. liepos 1 d. (Įmonių restruktūrizavimo įstatymo taikymo pradžios) iki 2021 m. gruodžio 31 d. restruktūrizavimo procesai buvo pradėti vos 551 įmonei, iš kurių tik 69 įmonės (12,523 proc.) užbaigtos restruktūrizuoti sėkmingai (Nemokumo procesų 2021 m. apžvalga..., p. 1-2). Taip pat, 2020 metų Pasaulio banko paskelbtoje „Doing business“ verslo sąlygų tyrimo ataskaitoje¹ (Pasaulio banko „Doing business 2020“...), kurioje verslo sąlygos visame pasaulyje vertinamos pagal 10 pagrindinių kriterijų, kurių vienas – būtent nemokumo problemų sprendimas, Lietuva užėmė tik 89 vietą – stipriai atsiliko tiek nuo regiono, tiek nuo kaimyninių šalių vidurkio (Latvija nemokumo problemų sprendimo srityje užėmė 55, Estija – 54, Lenkija – 25, Vokietija – 5 vietą reitinge) (Mulevičienė, 2019, p. 2). Atitinkamai, galima pastebėti Lietuvos nemokumo teisinio reglamentavimo neigiamą tendenciją – absoliučia dauguma atvejų (90,999 proc.) įmonėms susidūrus su finansiniais sunkumais yra įvykdomas įmonių likvidavimas dėl bankroto. Nuo 2020 m. sausio 1 d. Lietuvoje įsigaliojo naujasis Juridinių asmenų nemokumo įstatymas, kuris pakeitė anksčiau galiojusį Įmonių bankroto įstatymą bei Įmonių restruktūrizavimo įstatymą. Nuo 2021 m. liepos 15 d. įsigaliojo papildomi Juridinių asmenų nemokumo įstatymo pakeitimai. Lietuvoje įvyko nemokumo teisinio reglamentavimo reforma. Tinkamas, efektyvus bei moksliniais tyrimais grįstas nemokumo teisinis reguliavimas jau seniai pripažįstamas vienu esminių instrumentų šalių ekonominei situacijai gerinti ir Europos Sąjungos, ir tarptautiniu mastu (Mulevičienė, 2019, p. 2). Būtent dėl šios priežasties nemokumo teisinio reglamentavimo reforma Lietuvos teisinėje sistemoje buvo ilgai laukta ir būtina. Įvykus šiai reformai yra svarbu aptarti Juridinių asmenų nemokumo įstatymu įtvirtintus

¹ Darbe analizuota 2020 m. Pasaulio banko „Doing business“ verslo sąlygų tyrimo ataskaita, kadangi 2021 m. rugsėjo 16 d. Pasaulio bankas išleido viešą pranešimą, kuriame nurodė, jog Pasaulio banko grupės vadovybė priėmė sprendimą nutraukti „Doing Business“ ataskaitų rengimą ir publikavimą (interaktyvi nuoroda į pranešimą: <https://www.worldbank.org/en/news/statement/2021/09/16/world-bank-group-to-discontinue-doing-business-report>). Atitinkamai, 2020 m. tyrimo ataskaita yra paskutinė aktuali versija.

pakeitimus, susijusius su įmonių gaivinimo teisiniu reglamentavimu. Ne mažiau svarbu ir išanalizuoti kiekvieno tokio pakeitimo galimas rizikas bei perspektyvas.

Darbo tikslas. Šio darbo tikslas yra nustatyti, ar Lietuvos nemokumo teisinis reglamentavimas vis dar orientuotas į įmonių bankroto skatinimą, ar po įvykusios teisinio reglamentavimo reformos tai yra suvokiama kaip prielaida, kuriai esant pirmiausia reikėtų apsvarstyti galimybę įmonę gaivinti, taikant naujai Juridinių asmenų nemokumo įstatyme įtvirtintus teisinius institutus.

Darbo uždaviniai. Siekiant šio darbo tikslo, keliami tokie uždaviniai:

- 1) Atskleisti įmonės gaivinimo sampratą, atitinkančią Juridinių asmenų nemokumo įstatymo reglamentavimą;
- 2) Išnagrinėti esminius įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo pokyčius, jų perspektyvas, įvertinti galimą reglamentavimo riziką bei palyginti naujai įsigaliojusias įmonių gaivinimo priemones su kitų valstybių gerąja praktika;
- 3) Pateikti pasiūlymus dėl tolesnio Juridinio asmenų nemokumo įstatymo galimų reguliavimo pakeitimų, susijusių su įmonių gaivinimo priemonėmis.

Tyrimo objektas. Įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas pagal Juridinių asmenų nemokumo įstatymą bei aktualią teisės doktriną ir teismų praktiką.

Tyrimo metodai. Tiriant temą buvo naudojami šie metodai:

1. **dokumentų analizės** – nagrinėjant Juridinių asmenų nemokumo įstatymo, Įmonių bankroto įstatymo, Įmonių restruktūrizavimo įstatymo nuostatas, reglamentuojančias įmonių gaivinimą;
2. **sisteminis teisės aiškinimo metodas** – siekiant išanalizuoti Juridinių asmenų nemokumo įstatyme įmonių gaivinimą reglamentuojančių teisės normų santykį su Įmonių bankroto įstatymo bei Įmonių restruktūrizavimo įstatymo nuostatomis, taip pat siekiant išanalizuoti Juridinių asmenų nemokumo įstatyme įmonių gaivinimą reglamentuojančių teisės normų santykį su teismų praktika ir užsienio literatūra;
3. **lyginamasis metodas** – naudotas siekiant palyginti Juridinių asmenų nemokumo įstatyme įmonių gaivinimą reglamentuojančias teisės normas su kitų valstybių gerąja praktika.

Darbo originalumas. Nors pati įmonių nemokumo tema teisinėje literatūroje yra nagrinėjama gan dažnai, tačiau mokslinių darbų ir straipsnių, kurie analizuotų būtent naująją Juridinių asmenų nemokumo įstatymo reformą yra vos keli: pirmasis – doc. dr. Silvijos Mulevičienės straipsnis tema „Nemokumo teisės reforma: Naujasis Juridinių asmenų nemokumo įstatymas“ (Mulevičienė, 2019); antrasis – 2020 m. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto studentės Aušros Abraitytės magistro baigiamasis darbas tema „Nemokumo procesų reforma: keliai ir klystkeliai“ (Abraitytė, 2020); trečiasis – partnerystės prof. dr. E. Tamošiūnienės, lekt. M. Kirkučio, prof. dr. V. Višinskio, dokt. R. Jokubausko mokslinis straipsnis tema „Nemokumo proceso inicijavimo veiksmingumo problemos“ (Tamošiūnienė et al, 2020). Tačiau, atkreiptinas dėmesys, jog šiuose moksliniuose darbuose nagrinėjama ir vertinama visa Juridinių asmenų nemokumo įstatymo reforma, o šiame darbe – nagrinėjami Juridinių asmenų nemokumo įstatymu įtvirtinti pokyčiai, išimtinai susiję su įmonių gaivinimo teisiniu reglamentavimu. Pažymėtina, jog įmonių gaivinimo temą teisės mokslo literatūroje yra plačiai nagrinėjęs lekt. dr. S. Barakauskas: 2011 m. moksliniame straipsnyje tema „Nauja Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo redakcija: pasikeitusio teisinio reguliavimo pranašumai ir trūkumai“ – analizuoti 2010 m. spalio 1 d. įsigaliojusio Įmonių restruktūrizavimo įstatymo redakcija įtvirtinti teisinio reglamentavimo pakeitimai (Barakauskas, 2011); 2016 m. daktaro disertacijoje tema „Įmonių gaivinimo teisinės procedūros: lyginamieji aspektai“ – analizuota įmonių gaivinimo samprata, teisinio reglamentavimo raida, instituto svarba, paskirtis, gaivintinų ir likviduotinų įmonių atribojimas bei įmonių gaivinimo procedūros (Barakauskas, 2016). Tačiau, pažymėtina, jog aukščiau nurodytais lekt. dr. S. Barakausko moksliniais darbais įmonių gaivinimo institutai buvo analizuoti remiantis tuo metu galiojusiu Įmonių restruktūrizavimo įstatymo reglamentavimu. Nagrinėjamu atveju darbo autorės teisinė analizė, susijusi su naujuoju Juridinių asmenų nemokumo įstatymu įtvirtintais įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo pakeitimais, prasidėjo 2020 m. rašant kursinį darbą įmonių gaivinimo tema. Šio darbo išskirtinumas pasireiškia tuo, jog yra aptariami nuo 2020 m. sausio 1 d. įsigalioję įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo pakeitimai, taip pat yra analizuojami ir nuo 2021 m. liepos 15 d. įsigalioję papildomi su įmonių gaivinimu susiję Juridinių asmenų nemokumo įstatymo pakeitimai, vertinamos jų perspektyvos bei galimos rizikos.

Svarbiausi šaltiniai. Nagrinėjant temą daugiausiai remiamasi pirminiu teisės šaltiniu – Juridinių asmenų nemokumo įstatymu. Taip pat, sistemiškai vertinant naująjį reguliavimą su

ankstesniu nemažai remiamasi Įmonių bankroto įstatymu bei Įmonių restruktūrizavimo įstatymu. Nagrinėjant įmonės gaivinimo sampratą remiamasi lekt. dr. S. Barakausko daktaro disertacija, užsienio literatūra – M. Pomerleano, W. Shaw knyga “Corporate Restructuring: Lessons from Experience”, M. A. Moreau knyga “Building Anticipation of Restructuring in Europe”, Europos pasikeitimų stebėjimo centro duomenimis dėl įmonių gaivinimo procedūrų Europoje. Taip pat darbe remtasi ir aktualiais teismų praktikos išaiškinimais.

1. ĮMONĖS GAIVINIMO SAMPRATA

Siekiant tinkamai išanalizuoti nemokumo teisinio reglamentavimo reformą Lietuvoje ir jos poveikį įmonių gaivinimo reguliavimui Lietuvos teisėje pirmiausia yra svarbu suvokti pačią įmonės gaivinimo sampratą. Kadangi plačiaja prasme galima išskirti daugiau negu vieną komercinio bendradarbiavimo formą (Mikalonienė, 2011 cituota Barakauskas, 2016, p. 27), svarbu paminėti, jog šio darbo kontekste įmone laikytina bendrovė, o kita komercinio bendradarbiavimo forma – partnerystė darbo kontekste nėra aktuali. Todėl siekiant atskleisti įmonės gaivinimo sampratą šioje darbo dalyje bus atliekama bendrovės sąvokos analizė, o vėliau ji bus susieta su gaivinimo samprata – tokiu būdu bus išsamiai atskleista įmonės gaivinimo samprata, kas vėliau leis atlikti gilesnę įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo pakeitimų, įtvirtintų Juridinių asmenų nemokumo įstatyme (toliau – JANĮ), analizę.

Pačia bendriausia prasme, aktualia šiam darbui, įmonė suprantama kaip bendrovė su tam tikrais bendrovėms būdingais požymiais. Tokie požymiai yra: teisinis subjektiškumas, ribota atsakomybė, dalies bendrovėje (akcijų) perleidžiamumas, centralizuotas bendrovės valdymas ir priklausomumas nuosavybes teise subjektams, kurių įnašai sudaro bendrovės kapitalą (Armour et al, 2009 cituota Barakauskas, 2016, p. 27). Todėl bendriausia prasme darbe naudojama sąvoka įmonė atitinka aptartai bendrovės sampratą, su visais paminėtais bendrovei būdingais požymiais. Paminėtina, kad darbo kontekste taip pat aktualios tik tokios įmonės, kurių veiklai nėra taikomas specifinis reguliavimas, atsižvelgiant į jų vykdomos veiklos ypatumus, kadangi kitoks tyrimo ribų apibrėžimas išplėstų jo ribas daugiau negu JANĮ reglamentuotas įmonių gaivinimas, o konkrečiai, darbe nebus analizuojamas įmonių, kurios nepatenka į JANĮ reguliavimo sritį, gaivinimo procedūrų teisinis reglamentavimas. Taigi, darbe yra analizuojamos tik tokios įmonių gaivinimo procedūros, kuriomis, esant JANĮ numatytais sąlygoms, gali pasinaudoti kiekviena įmonė, turinti visus bendrovei būdingus penkis požymius ir kurios gaivinimo procedūrų nereglementuoja atskiri įstatymai.

Nuosekliai analizuojant JANĮ išskiriamos trys pagrindinės kryptys, kurias gali rinkis įmonė, susidūrusi su finansiniais sunkumais: įmonės likvidavimas dėl bankroto, sutartinis gaivinimas bei gaivinimas naudojant teismines procedūras (Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas, 2019). Pirmoji kryptis, įmonės likvidavimas dėl bankroto, nėra tokia aktuali įmonės gaivinimo kontekste, jos pagrindinis tikslas nesiejamas su finansinių

sunkumų turinčios įmonės išsaugojimu (Barakauskas, 2016, p. p. 29). Kitos dvi kryptys, sutartinis gaivinimas bei įmonės gaivinimas pasitelkiant teismines procedūras yra labiau aktualios analizuojant įmonių gaivinimo reglamentavimo pasikeitimus po nemokumo reformos Lietuvos teisinėje sistemoje. Atitinkamai, minėtoms dviem kryptims gali būti priskiriama ne mažai JANĮ numatytų procedūrų, kurios ir bus analizuojamos šio darbo kontekste. Pagrindinė įmonių gaivinimo procedūra, numatyta JANĮ, yra įmonės restruktūrizavimas. Manytina, kad būtent restruktūrizavimas yra pagrindinė procedūra, kuria siekiama apsaugoti su sunkumais susidūrusią įmonę nuo pasitraukimo iš rinkos. Tačiau, taip pat įmonių gaivinimas gali būti vykdomas ir siekiant išgelbėti įmonės verslą, todėl tyrime bus aptariamos ir JANĮ reguliavimo naujovės, susijusios su galimybe parduoti įsipareigojimų nebegalinčią vykdyti įmonę. Taigi, tyrimo kontekste bus nagrinėjamos tiek teisminės tiek sutartinės įmonių gaivinimo procedūros, o papildomai bus nagrinėjamos ir reguliavimo naujovės, susijusios su galimybe perleisti įsipareigojimų nebegalinčio vykdyti juridinio asmens dalį.

Nėra įmanoma išvesti vieno bendro įmonės gaivinimo apibrėžimo, kadangi jis gali būti suvokiamas labai skirtingai, priklausomai tiek nuo skirtingų jurisdikcijų, tiek ir nuo didelės situacijų įvairovės. Pavyzdžiui, užsienio teisės doktrinoje yra labai įvairių bandymų apibrėžti įmonės gaivinimo sąvoką. Įmonės gaivinimas gali būti suprantamas kaip kompleksinis procesas, kuris apima finansinio nuostolių pertvarkymo, paskirstymo, kreditorių reikalavimų ir pačios įmonės pertvarkymo procesus, esminį įmonės struktūros ir turto pasikeitimą (Pomerleano, Shaw, 2005 cituota Barakauskas, 2016, p. 30). Taip pat įmonės gaivinimas suprantamas kaip procesas, apimantis daugiau organizacinius įmonės pasikeitimus, pavyzdžiui, įmonės formos, apimties pasikeitimus ar vykdomos veiklos pakitimus (Moreau, 2009 cituota Barakauskas, 2016, p. 30). Iš tokios diferencijuotos užsienio teisės doktrinos įmonių gaivinimo sampratos galima spręsti, kad vieno tikslaus apibrėžimo ir nėra įmanoma išskirti, tai pagrindžia ir Europos pasikeitimų stebėjimo centro duomenys, kuriuose matyti, kad Europos pasikeitimų stebėjimo centras, vykdydamas įmonės gaivinimo procedūrų stebėjimą Europoje, išskiria net dešimt įmonių gaivinimo procedūrų tipų skirtingose Europos valstybėse (Restructuring Events Database..., 2022).

Nors įmonės gaivinimas suprantamas skirtingai, galima apibendrintai teigti, kad visais atvejais, apibrėžiant įmonės gaivinimą, jam bus būdingi įvairaus pobūdžio įmonės pertvarkymai, kurių tikslas gali būti labai įvairus. Pertvarkymai gali būti orientuoti tiek į

įmonių vertės padidinimo siekį, tiek į konkurencinio pranašumo rinkoje didinimą ar siekį išspręsti iškilusius finansinius sunkumus ir užtikrinti, kad ateityje įmonė pakartotinai su tokiais sunkumais nebesusidurtų. Išsiaiškinus tai galima suvokti, kad toks varijuotas įmonės gaivinimo procedūrų apibrėžimas turėtų nulemti tokį šių procedūrų reguliavimą teisinėse sistemose, kuris neturėtų būti priklausomas nuo siaurų, abstrakčių iš anksto suformuotų kriterijų ar standartų, o turėtų būti orientuotas į kiekvieno konkretaus atvejo analizę (Barakauskas, 2016, p. 31).

Apibendrinant, šio darbo kontekste įmonės gaivinimo samprata yra būtent įmonės tam tikrų sričių pertvarkymas, kuriuo siekiama užkirsti kelią perspektyvios įmonės, susidūrusios su tam tikrais sunkumais galimam žlugimui, tam pasitelkiant įvairias gaivinimo procedūras.

2. ĮMONIŲ GAIVINIMO TEISINIO REGLAMENTAVIMO POKYČIAI, ĮSIGALIOJĘ NUO 2020-01-01

2020 m. sausio 1 d. įsigaliojus naujam Juridinių asmenų nemokumo įstatymui iš esmės buvo pertvarkyta Lietuvos nemokumo teisinė sistema. Dalis pokyčių buvo susiję su įmonių restruktūrizavimu, o jis, kaip aptarta pirmoje darbo dalyje, patenka į įmonių gaivinimo sampratą pagal Lietuvos teisę. Pokyčiai, susiję su įmonių restruktūrizavimu, buvo reikalingi ilgą laiką. Kaip matyti iš JANĮ parengiamosios medžiagos, viena iš priežasčių, nulėmusių JANĮ priėmimą, buvo juridinių asmenų nemokumo teisinio reguliavimo taikymo problemos, kadangi pagal statistinius duomenis restruktūrizavimo galimybe įmonės dažnai nesinaudojo, sėkmingų restruktūrizavimo atvejų nebuvo daug, o bandymai vykdyti restruktūrizavimą dažnai baigdavosi bankrotu (Juridinių asmenų nemokumo įstatymo aiškinamasis raštas, 2018, p. 1-2). Įvykus teisinio reglamentavimo pokyčiams nemokumo srityje atsirado poreikis analizuoti pasikeitimų esmę, tikslus bei prognozuoti jų pasiteisinimą, galimą riziką.

Esminiai Lietuvos nemokumo teisinio reglamentavimo pokyčiai, susiję su įmonių gaivinimo teisiniu reglamentavimu, įsigalioję nuo 2020 m. sausio 1 d., darbo autorės nuomone, yra: (I) įtvirtinta privaloma neteisminio finansinio nemokumo išsprendimo tvarka; (II) įtvirtinta juridinio asmens kreditorių teisė inicijuoti restruktūrizavimo procesą; (III) įtvirtinta galimybė juridiniams asmenims iš bankroto procedūrų pereiti į restruktūrizavimą ir atvirkščiai; (IV) pasikeitusi juridinio asmens kreditorių reikalavimo tenkinimo eilė; (V) galimybės gauti kreditorių pritarimą parengtam restruktūrizavimo plano projektui pasikeitimas; (VI) įtvirtinta galimybė parduoti įsipareigojimų nebegalintį vykdyti juridinį asmenį kaip turtinį kompleksą arba galimybė išskirti juridinio asmens dalį; (VII) įtvirtinta nemokių įmonių restruktūrizavimo galimybė.

Šioje darbo dalyje bus analizuojami visi paminėti įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo pokyčiai, pasitelkiant sisteminių teisės aiškinimo metodą dabartinis reguliavimas bus lyginamas su prieš tai buvusiu, taip pat bus vertinamas teisinio reglamentavimo pasikeitimų palankumas įmonių gaivinimui, potenciali rizikos atsiradimo tikimybė.

2.1. Privaloma neteisminio finansinio nemokumo išsprendimo tvarka

JANĮ 9 str. 2, 3 d., taip pat ir JANĮ 10 str., 11 str. reglamentuota privaloma neteisminio finansinio nemokumo išsprendimo tvarka. JANĮ 9 str. 2 d. numatyta, kad nemokumo procesą norintis inicijuoti kreditorius pranešime apie įmonės neįvykdytą neginčijamą prievolę, be kita ko, turi nurodyti, kad jeigu nebus sudarytas susitarimas dėl pagalbos arba priimtas sprendimas inicijuoti įmonės bankrotą neteismine tvarka, kreditorius kreipsis į teismą su prašymu įmonei iškelti restruktūrizavimo arba bankroto bylą. JANĮ 9 str. 3 d. reglamentuota, kad susitarimui dėl pagalbos sudaryti ar priimti sprendimui inicijuoti bankrotą neteismine tvarka yra nustatomas ne mažesnis nei 15 ir ne didesnis nei 30 dienų terminas. Minėtas JANĮ reglamentavimas įtvirtina privalomą neteisminio finansinio nemokumo išsprendimo tvarką.

Viena vertus, tiek susitarimas dėl pagalbos, tiek bankroto proceso vykdymas ne teismo tvarka galėtų būti priskirtini prie sutartinių įmonės gaivinimo priemonių, kadangi abiem atvejais nesikreipiama į teismą, o sprendimus gali priimti kreditoriai kartu su skolininku. Kita vertus, vargu, ar bankroto proceso vykdymą ne teismo tvarka būtų galima priskirti prie įmonės gaivinimo priemonių – kadangi jau vien bankroto proceso inicijavimas, nepriklausomai nuo to, kad tai daroma neteisminiu būdu, jau nėra susijęs su siekiu įmonę išgelbėti ar atgaivinti. Atitinkamai, šio darbo kontekste nagrinėjant privalomą neteisminio finansinio nemokumo išsprendimo tvarką, kaip įmonės gaivinimo priemonę, toliau bus nagrinėjamas tik susitarimo dėl pagalbos institutas.

Pažymėtina, jog minėtas JANĮ reglamentavimas reiškia, kad tiek siekiant įmonės bankroto, tiek restruktūrizavimo – tiek kreditorius, tiek ir pats juridinis asmuo ar jo atstovai pirmiausia turės pasidalinti informacija tarpusavyje apie siekį inicijuoti nemokumo procesą ir suteikti ne mažesnę kaip 15 dienų terminą sudaryti susitarimą dėl pagalbos, taip išvengiant nemokumo proceso. Tad teisė kreiptis į teismą atsiras tik po to, kai sueis terminas, skirtas susitarimui dėl pagalbos sudaryti. Analizuojant susitarimo dėl pagalbos, kaip įmonės gaivinimo instituto, esmę, tam tikrais lyginamaisiais aspektais galima atsižvelgti į Prancūzijos nemokumo teisėje naudojamas mandat ad hoc ir conciliation procedūras, kurių pagrindinis tikslas iš esmės yra skolininko ir jo kreditorių susitarimas, tačiau šios procedūros skirtingos nuo JANĮ įtvirtintos, kadangi Lietuvos teisinio reguliavimo atveju teismas tokio susitarimo

patvirtinimo procese nedalyvauja (Olivares-Caminal, 2015 cituota Tamošiūnienė et al, 2020, p. 11).

Manytina, kad susitarimo dėl pagalbos instituto įtvirtinimas JANĮ, viena vertus, suponuoja, kad Lietuvos nemokumo teisiniame reguliavime ima formuotis nauja praktika, kai yra pradeda teikti prioritetą šalių susitarimui. Taip pat, darbo autorės nuomone, susitarimo dėl pagalbos įtvirtinimas JANĮ bei toks jo reguliavimas suteikia galimybę perspektyviai įmonei, kuri trumpalaikėje perspektyvoje yra susidūrusi su ekonominiais sunkumais dėl sumažėjusio pelningumo, savo veiklą finansuoti kreditorių suteikiamomis paskolomis arba nuostolius per nustatytą laikotarpį mėginti padengti iš pakilimo laikotarpiu sukauptų rezervų. Tokiu būdu gali būti užkertamas kelias situacijai, kai perspektyvi įmonė, susidūrusi su laikiniais sunkumais, negalėdama pasinaudoti teisės aktuose įtvirtintomis gaivinimo procedūromis, bus priversta visiškai pasitraukti iš rinkos. Taip pat, manytina, kad naudojimasis susitarimo dėl pagalbos institutu gali ženkliai padidinti realią kreditorių gaunamą naudą iš įmonės, susidūrusios su sunkumais, lyginant su nauda, kurią kreditoriai gautų, jeigu būtų inicijuojamas įmonės bankrotas. Anksčiau galiojusiam Įmonių bankroto įstatyme (toliau – **ĮBI**) (Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas, 2001) ir Įmonių restruktūrizavimo įstatyme (toliau – **ĮRI**) (Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas, 2001) tokio pobūdžio susitarimo dėl pagalbos įtvirtinta nebuvo. Atitinkamai, viena vertus, įstatymų leidėjo iniciatyva į nemokumo teisinį reglamentavimą įtraukti susitarimą dėl pagalbos yra pagirtina.

Kita vertus, norint gaivinti įmonę einant į kompromisą su įmonės kreditoriais gali iškilti įvairių sunkumų, pavyzdžiui, labai reali yra tokia situacija, kai ne kiekvienas kreditorius gali būti linkęs elgtis taip, kaip yra naudingiausia visiems kreditoriams kaip grupei kartu paėmus (Barakauskas, 2016, p. 78). Atitinkamai, gali atsirasti rizika, kad kai kurie įmonės kreditoriai sieks įgyti kuo daugiau asmeninės naudos kitų kreditorių sąskaita, pavyzdžiui, gavę pranešimą, kuriuo siūloma sudaryti susitarimą dėl pagalbos, nieko nedarydami, tik laukdami, kol kiti kreditoriai suteiks įmonei pagalbą ar atsisakys savo reikalavimų. Taigi, gali būti susiduriama su kreditorių nelygiateisiškumo problema. Šios problemos sprendimo būdas susitarimo dėl pagalbos sudarymo atveju galėtų būti Austrijos gerosios praktikos pavyzdys – Austrijos teismuose pripažįstama, kad nevienoda kreditorių padėtis pagal panašaus pobūdžio susitarimą turi būti atskleista. Jeigu kreditoriai sudaro susitarimą suteikti skolininkui pagalbą, tačiau vienas ar keli kreditoriai slapta gauna reikalavimo patenkinimą, tokio pobūdžio neteisėtas

elgesys gali būti ginčijamas teisme (Olivares-Caminal, 2015, cituota Tamošiūnienė et al, 2020, p. 12).

Taip pat pastebėtina, jog gali nutikti ir tokių situacijų, kai konkretūs įmonės kreditoriai, dar prieš sutikdami sudaryti susitarimą dėl pagalbos, pradės reikalauti išskirtinių sąlygų, grasindami priešingu atveju imtis priverstinių išieškojimo veikslių ar inicijuoti teisminį įmonės bankrotą. Tokios problemos gali iškilti, kadangi įmonės turtas yra bendras, o kiekvienas kreditorius, tikėtina, siekia daugiausiai naudoti sau, o ne bendrai įmonei ir kitiems kreditoriams – susiduriama su bendro turto problema (Barakauskas, 2016, p. 78). Darbo autorės nuomone, šiai problemai sprendimo būdų rasti būtų sudėtinga, kadangi tai yra natūralus, gyvenimiškas procesas – skirtingus interesus turintys asmenys (kreditoriai ir skolininkas) siekia kuo didesnio savo pačių interesų užtikrinimo.

Taip pat svarbu atkreipti dėmesį ir į JANĮ nustatytą terminą susitarimui dėl pagalbos sudaryti, kuris yra ne mažiau nei 15 ir ne daugiau nei 30 dienų (JANĮ 9 str. 3 d.). Manytina, kad tokio trumpo termino įtvirtinimas praktikoje gali stipriai apsunkinti realią galimybę pasinaudoti šiais įmonės gavimo būdais. Suprantama, kad reglamentavimu turi būti ginami ir užtikrinami ne tik susidūrusios su finansiniais sunkumais įmonės interesai, bet ir kreditoriaus interesai. Tikėtina, kad būtent dėl siekio užtikrinti kreditoriaus interesus ir nustatytas toks trumpas terminas. Tačiau šio tyrimo kontekste, siekiant įvertinti naujojo JANĮ reglamentavimo rizikas, manytina, jog su sunkumais susidūrusiai įmonei suspėti per minimalų 15 dienų terminą su kreditoriais sudaryti susitarimą dėl pagalbos praktikoje gali būti sudėtinga. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, jog viešai prieinamoje JANĮ parengiamojoje medžiagoje galima matyti, kad iš pradžių buvo siūloma nustatyti ne mažesnę nei 30 dienų terminą susitarimui dėl pagalbos sudaryti ar sprendimui dėl bankroto proceso vykdymo ne teismo tvarka priimti (Juridinių asmenų nemokumo įstatymo projektas, 2018).² Manytina, kad būtent pastarasis terminas (ne mažiau nei 30 dienų) būtų palankesnis su finansiniais sunkumais susidūrusiai įmonei ir labiau įgyvendinamas praktikoje. Juo labiau, trumpo termino susitarimui dėl pagalbos sudaryti nustatymas, darbo autorės nuomone, kelia ir riziką, kad institutas praktikoje bus naudojamas

² Analizuojant JANĮ parengiamąją medžiagą pastebėta, jog 2018 m. liepos 30 d. JANĮ projekte buvo siūloma nustatyti ne mažesnę nei 30 dienų terminą susitarimui dėl pagalbos sudaryti. Sekančiame, 2018 m. spalio 1 d. JANĮ projekte terminas pakeistas, nustatant ne mažesnę nei 15 ir ne didesnę nei 30 dienų terminą susitarimui dėl pagalbos sudaryti. Siekiant nustatyti šio pakeitimo priežastis, analizuotos po 2018 m. liepos 30d. JANĮ projekto priimtos išvados ir pasiūlymai, tačiau tikslų priežasčių, apibūdinančių termino pakeitimo reikalingumą, rasta nebuvo.

tik formaliai išsiunčiant pranešimą ir išlaukiant minimalų 15 dienų terminą, neturint realaus intereso tartis dėl finansinių sunkumų išsprendimo, o tik siekiant įvykdyti formalią JANĮ įtvirtintą pareigą prieš kreipiantis į teismą dėl bankroto bylos įmonei iškelimo. Todėl siekiant susitarimo dėl pagalbos, kaip realios įmonės gaivinimo priemonės, veiksmingumo, įstatymų leidėjui reikėtų apsvarstyti JANĮ reguliavimo pakeitimus, susijusius su termino sudaryti susitarimui dėl pagalbos, prailginimu.

Taigi, pripažįstant JANĮ reglamentuotą sutartinio įmonių gaivinimo, o konkrečiai, susitarimo dėl pagalbos, svarbą, viena vertus, galima teigti, jog susitarimo dėl pagalbos įtvirtinimas naujajame JANĮ yra pagirtina įstatymų leidėjo iniciatyva, rodanti palankumą neteisminėms įmonės gaivinimo procedūroms ir labiau akcentuojanti šalių susitarimo svarbą. Kita vertus, abejotina, ar susitarimas dėl pagalbos gali būti realiai įgyvendinamas praktikoje dėl nustatyto trumpo termino jam sudaryti ir dėl rizikos, jog kreditoriai nenorės veikti juridinio asmens interesams palankiu būdu, o sieks tik savo asmeninių tikslų.

2.2. Juridinio asmens kreditorių teisė inicijuoti restruktūrizavimo procesą

JANĮ 4 str. 2 d. reglamentuota, kad restruktūrizavimo procesą turi teisę inicijuoti kreditorius, kai jo reikalavimai įmonei, kurie yra pradelsti, viršija 10 Vyriausybės patvirtintų minimaliųjų mėnesinių algų dydį. Pagal dabartinį reguliavimą, nuo 2022-01-01 viena minimali mėnesinė alga siekia 730 EUR (Lietuvos Respublikos Vyriausybės Nutarimas..., 2021, 1 punktas). Vadinasi, kreditorius, kurio pradelsti reikalavimai įmonei siekia 7 300 EUR (730 X 10), turi teisę inicijuoti restruktūrizavimo procesą. Darbo autorės nuomone, tokiu restruktūrizavimo inicijavimo teisės pakeitimu yra siekiama užtikrinti kreditorių teises atsižvelgiant į jų interesus ir tokiu būdu sudaryti efektyvesnes sąlygas kreditorių reikalavimų tenkinimui.

Pagal anksčiau restruktūrizavimo procesą reglamentavusį ĮRĮ restruktūrizavimo teisė priklausė tik įmonės vadovui ar valdybai. Manytina, kad ankstesnis ĮRĮ reglamentavimas, kai kreditoriams nėra suteikiama teisė inicijuoti restruktūrizavimo proceso, net esant situacijai, kai jų skolininkė įmonė akivaizdžiai turi finansinių sunkumų ir negali tinkamai vykdyti prisiimtų įsipareigojimų, nepagrįstai varžė kreditorių teises ir neužtikrino deramos kreditorių ir su sunkumais susidūrusios įmonės interesų pusiausvyros. Įdomu yra tai, kad dar ankstesniame,

iki 2010 metų galiojusiame LR Įmonių restruktūrizavimo įstatyme kreditoriams buvo suteikiama teisė inicijuoti restruktūrizavimo procesą, tačiau po 2010 metais vykusios nemokumo reformos ši teisė buvo panaikinta. 2010 metų redakcijos LR Įmonių restruktūrizavimo įstatymo rengėjų nuomone, kadangi kreditoriai pagal senąjį reguliavimą niekada nebuvo ėmęsi iniciatyvos, kad jiems prasiskolinusiai įmonei būtų pradėtas restruktūrizavimo procesas, jiems tokia teisė buvo nereikalinga, todėl visais atvejais restruktūrizavimo procedūra turėjo būti pradėta tik pačios įmonės iniciatyva (Įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo aiškinamasis raštas, 2009). Manytina, kad toks įstatymo rengėjų vertinimas buvo per griežtas, vienareikšmis ir nepagrįstas. Šiuo atveju norint suvokti, kodėl kreditoriai, nors anksčiau ir turėjo teisę inicijuoti restruktūrizavimo procesą, atsisakė tai daryti, svarbu yra tai, kad įmonių gaivinimas nebuvo tinkamai reglamentuotas, kadangi įmonės bankroto procedūra Lietuvoje galėjo būti inicijuota žymiai anksčiau negu įmonės restruktūrizavimo procedūra (Barakauskas, 2011, p. 42-43).

Atsižvelgiant į tai, kad vienas iš gaivinimo procedūros tikslų, įtvirtintų užsienio literatūroje, yra suteikti gaivinamos įmonės kreditoriams galimybę susigrąžinti kuo didesnes reikalavimų sumas (nes įmonių gaivinimo atveju, kai jis yra perspektyvus, įmonės kreditoriams grąža paprastai didesnė nei likvidavimo atveju) (Bergström *et al*, 2002, p. 177-178), reikėtų atsižvelgti ir į tai, kad ne tik gaivinama įmonė, bet ir gaivinamos įmonės kreditoriai dažniausiai suinteresuoti įmonės gaivinimo procedūros sėkme. Todėl tai, kad JANĮ yra įtvirtinta teisė kreditoriams inicijuoti perspektyvios įmonės restruktūrizavimo procesą parodo įstatymų leidėjo brandų suvokimą, kad dažniausiai būtent įmonių kreditoriai ir yra pagrindiniai sėkmingo įmonės gaivinimo naudos gavėjai. Taip pat manytina, kad toks JANĮ reguliavimas išsprendžia ir praktikoje galimas situacijas, kai pati įmonė realiai neturi galimybės inicijuoti restruktūrizavimo proceso, tarkime, jeigu atsistatydina įmonės vadovas, kuris ir turi inicijuoti konkretų restruktūrizavimo procesą įmonės atžvilgiu.

Nagrinėjant šią įmonių gaivinimo priemonę lyginamuoju metodu, pažymėtina, jog kreditoriaus teisė inicijuoti nemokumo procesą taip pat įtvirtinta ir Lenkijoje (Prawo upadłościowe 20 str. 1 d.). Taip pat, kreditoriaus teisę inicijuoti nemokumo procesą numato ir Vokietija (Insolvenzordnung 13 str. 1 d.), tačiau atkreiptinas dėmesys, jog Vokietijoje taip pat reikalaujama, kad kreditorius pagrįstų teisinį suinteresuotumą nemokumo proceso pradėjimui ir nurodytų priežastis, kodėl nemokumo procesas turėtų būti pradėtas (Insolvenzordnung 14 str. 1 d.). Vokietijos teisinio reglamentavimo pavyzdys, darbo autorės nuomone, galėtų būti

vertinamas kaip gerosios praktikos pavyzdys tolesniam nagrinėjamos įmonės gaivinimo priemonės reglamentavimui. Jeigu JANĮ būtų įtvirtinti papildomi teisiniai saugikliai, analogiškai Vokietijos reglamentavimui, t. y. – jeigu kreditoriui, siekiančiam inicijuoti restruktūrizavimo procesą neužtektų tik įrodyti, kad jis turi pradelstą 10 minimaliųjų mėnesinių algų dydžio reikalavimą į įmonę, o reikėtų papildomai pagrįsti teisinį suinteresuotumą ir proceso inicijavimo priežastis – manytina, jog būtų labiau užtikrintas kreditoriaus ir skolininko (gaivintinos įmonės) interesų balansas. Taip pat, manytina, jog tokiu atveju būtų labiau skatinamas kreditoriaus ir skolininko (gaivintinos įmonės) tarpusavio kontaktavimas, kas galėtų sudaryti prielaidas įmonės ir kreditoriaus tarpusavio susitarimo pasiekimui.

Taip pat, nors kreditoriaus teisės inicijuoti restruktūrizavimo procesą įtvirtinimas JANĮ iš esmės vertintinas teigiamai, pažymėtina, jog galima išvelgti ir šios gaivinimo priemonės praktinio pritaikymo problemų. JANĮ nereglementuota, kaip kreditorius (siekiantis pasinaudoti teise inicijuoti restruktūrizavimo bylą) praktiškai galėtų įvertinti, ar įmonė yra susidūrusi su finansiniais sunkumais (Tamošiūnienė et al, 2020, p. 4). Viena vertus, kreditorius galėtų pasinaudoti viešai prieinamais Juridinių asmenų registro duomenimis ir užsisakyti įmonės finansinių ataskaitų rinkinio kopiją, kurioje galėtų matyti įmonės finansinę būklę. Kita vertus, finansinės ataskaitos dažniausiai teikiamos tik kas metus ir gali pasitaikyti situacijų, kai šis sprendimo būdas nebus efektyvus – įmonė susidurs su finansiniais sunkumais anksčiau, negu bus parengtas einamųjų metų finansinių ataskaitų rinkinys. Atitinkamai, siekiant išspręsti šią praktinę problemą, darbo autorės nuomone, įstatymų leidėjas turėtų apsvarstyti galimybę JANĮ reglamentavimą išplėsti, nustatant būdus, kaip kreditoriai, siekiantys pasinaudoti teise inicijuoti įmonės restruktūrizavimo procesą, galėtų gauti iš įmonės informaciją apie jos finansinę būklę. Manytina, kad tokie reglamentavimo pakeitimai galėtų pagelbėti kreditoriams, kurie turi realų interesą padėti su finansiniais sunkumais susidūrusiai įmonei, susidaryti aiškesnį vaizdą apie įmonės finansinę būklę, dėl ko ir pats įmonės gaivinimas galėtų būti vykdomas efektyviau.

Taigi, teisės kreditoriams inicijuoti įmonės restruktūrizavimo bylą įtvirtinimas JANĮ vertintinas teigiamai, kadangi skatina įmonės ir kreditoriaus tarpusavio susitarimą ir parodo įstatymų leidėjo suvokimą, kad kreditoriai yra didžiausi sėkmingai atgaivintos įmonės naudos gavėjai. Kita vertus, reglamentavimas turėtų būti plečiamas, nustatant konkrečias priemones, kuriomis galėtų pasinaudoti kreditorius, siekdamas susidaryti vaizdą apie gaivintinos įmonės finansinę būklę.

2.3. Galimybė juridiniams asmenims iš bankroto procedūrų pereiti į restruktūrizavimą ir atvirkščiai

Įmonių gaivinimo ir likvidavimo procedūrų tinkamas funkcionavimas priklauso ne tik nuo to, kaip yra reglamentuota atskirai kiekviena iš šių procedūrų, bet ir nuo to, kaip reglamentuota šių procedūrų tarpusavio sąveika (Barakauskas, 2016, p. 86). JANĮ 78 str. 1 d. 4 p. nurodyta, kad teismas priima nutartį nutraukti bankroto bylą, kai yra iškeliamas restruktūrizavimo byla. JANĮ 78 str. 3 d. reglamentuota, kad sprendimas išskirti restruktūrizavimo bylą ir nutraukti bankroto bylą gali būti priimamas tik iki teismo nutarties likviduoti juridinį asmenį dėl bankroto įsiteisėjimo dienos.

Taigi, naujuoju JANĮ reglamentavimu nustatyta, kad bankroto byla yra nutraukiama, jeigu yra iškeliamas restruktūrizavimo byla. Tai reiškia, kad restruktūrizavimo byla tokiu atveju galės būti keliamas pagreitinata tvarka, tai yra jau kreipiantis į teismą turės būti iš anksto gautas kreditorių pritarimas restruktūrizavimo planui, o kiti procesai, tokie kaip kreditorių sąrašo sudarymas, administratoriaus paskyrimas, nebebus kartojami. Toks reguliavimas vertintinas teigiamai – kaip valstybės skatinimas palaikyti įmonių veiklos tęstinumą net ir egzistuojant mažai galimybei kreditoriams ir įmonei susitarti ir tokiu būdu pamėginti atkurti įmonės veiklą prieš pereinant prie likvidavimo ir turto pardavinėjimo.

Kita vertus, JANĮ 78 str. 3 d. reglamentavimas, kad sprendimas išskirti restruktūrizavimo bylą ir nutraukti bankroto bylą gali būti priimamas tik iki nutarties likviduoti įmonę dėl bankroto įsiteisėjimo gali būti laikytinas ir apribojančiu galimybę vykdyti realų įmonės gaivinimą. Faktiškai, teismo sprendimas likviduoti įmonę dėl bankroto gali būti priimamas per sąlyginai trumpą laiką, o po tokios nutarties priėmimo, pagal dabartinį teisinį reglamentavimą, jau nebegalima pereiti prie įmonės restruktūrizavimo. Todėl manytina, kad praktikoje toks perėjimas nuo vieno proceso prie kito bus taikomas sunkiai dėl riboto termino tokiam įmonės gaivinimo būdui pritaikyti. Be to, tam, kad būtų galima pereiti prie restruktūrizavimo, taip pat turi būti jau pateikiamas galutinis restruktūrizavimo planas, kuriam turi pritarti kreditoriai, todėl, vėlgi, gali susidaryti situacija, kai tiesiog yra nespėjama patvirtinti restruktūrizavimo plano ir dėl to pasinaudoti šia JANĮ reglamentuota įmonės gaivinimo galimybe pasidaro nebeįmanoma.

Sistemiškai vertinant naująjį JANĮ reglamentavimą ir senąjį ĮRĮ bei ĮBĮ, pagal senąjį reguliavimą restruktūrizavimo ir bankroto procesai buvo stipriai atskirti ir nebuvo užtikrinta tinkama sąveika tarp šių procedūrų. Deja, dėl tokio ydingo reglamentavimo galima rasti ne vieną pavyzdį, kai nemoki įmonė bando inicijuoti restruktūrizavimo bylos iškelimą, skūsti jai nepalankų teismo sprendimą, tačiau vis tiek gauti neigiamą atsakymą aukštesnės instancijos teisme ir vis iš naujo kreiptis dėl restruktūrizavimo bylos iškelimo, tokiu būdu atidedant ir nepagrįstai vilkinant tiek restruktūrizavimo, tiek bankroto procesus. Teismų praktikoje galima rasti tokių pavyzdžių, kai įmonės vadovas per du metus net keturis kartus kreipiasi į teismą, pažymėtina, kad visus kartus kreipimasis yra nesėkmingas, dėl restruktūrizavimo bylos iškelimo.³ Nors jau pirmą kartą, kai įmonės vadovas kreipėsi į teismą, teismas, atsisakydamas iškelti restruktūrizavimo bylą konstatavo, kad yra pagrindas pripažinti, jog įmonė yra nemoki ĮBĮ 2 str. 8 p. naudojamos sąvokos prasme, taigi, tokiai įmonei turėtų būti inicijuojama jau ne restruktūrizavimo, bet bankroto byla (Barakauskas, 2016, p. 85). Taigi, dėl tuo metu galiojusio netinkamo reglamentavimo, įmonės sunkumų sprendimo klausimas buvo nepagrįstai ilgai užvilktas. Be to, pagal senąjį reguliavimą buvo numatyta, kad pareiškimas iškelti bankroto bylą yra nenagrinėjamas, kol priimama ir įsiteisi teismo nutartis iškelti restruktūrizavimo bylą ar atsisakyti iškelti. Todėl toks reguliavimas buvo taip pat neigiamas ir tuo aspektu, kad įmonė, siekianti išvengti bankroto bylos iškelimo, galėjo nepagrįstai vilkinti tokio proceso inicijavimą vis teikdama pareiškimus inicijuoti restruktūrizavimo procesą teisme (Barakauskas, 2016, p. 86).

Šiuo aspektu atkreiptinas dėmesys į Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gruodžio 10 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e2-1822-553/2020, kuri priimta jau galiojant naujam JANĮ 78 str. reglamentavimui. Byloje bendrovei UAB „Plienai“ buvo iškelta bankroto byla, nutartis dėl bankroto bylos iškelimo įsiteisėjo 2020 m. kovo 10 d. 2020 m. birželio 23 d. teismas patvirtino BUAB „Plienai“ kreditorių finansinius reikalavimus, tačiau reikalavimų sąrašas dar buvo tikslinamas, atitinkamai, 2020 m. rugpjūčio 12 d. ir 2020 m. rugsėjo 11 d. nutartimis. Du bankrutuojančios UAB „Plienai“ kreditoriai 2020 m. spalio 6 d. pateikė bankroto bylą nagrinėjančiam teismui prašymą pripažinti BUAB „Plienai“ likviduojama dėl bankroto (JANĮ

³ Įmonės UAB „Modus“ vadovas keturis kartus bandė kreiptis dėl restruktūrizavimo bylos, atitinkamai, pareiškimą nagrinėjęs teismas 4 kartus priėmė neigiamas nutartis pareiškėjo UAB „Modus“ atžvilgiu: Kauno apygardos teismo 2013 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-1558-324/2013; Kauno apygardos teismo 2014 m. birželio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-1954-221/2014; Kauno apygardos teismo 2014 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-2586-555/2014; Kauno apygardos teismo 2015 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-1558-555/2015.

83 str. 1 d. pagrindu, praėjus 3 mėnesiams nuo kreditorių finansinių reikalavimų patvirtinimo dienos). 2020 m. spalio 12 d. BUAB „Plienas“ nemokumo administratorė nurodė, jog Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Klaipėdos skyrius pateikė prašymą dėl finansinio reikalavimo patikslinimo, kartu pateikė prašymą pratęsti JANĮ 83 str. 1 d. nurodytą 3 mėnesių terminą. Pirmosios instancijos teismas, įvertinęs faktines bylos aplinkybes, nustatė, jog BUAB „Plienas kreditorių susirinkimas 2020 m. rugsėjo 17 d. svarstė klausimą „Dėl BUAB „Plienas“ pripažinimo likviduojama dėl bankroto“. Šiuo klausimu kreditoriai nutarė įpareigoti nemokumo administratorę ne vėliau kaip per 30 dienų sušaukti kitą kreditorių susirinkimą restruktūrizavimo plano tvirtinimo klausimui ir šiame susirinkime atidėtiems klausimams spręsti, JANĮ numatyta tvarka ir terminais pateikiant kreditoriams išvadą dėl plano ir kitus privalomus dokumentus. Atitinkamai, kreditoriai siekė iki nutarties pripažinti BUAB „Plienas“ likviduojama dėl bankroto pasinaudoti JANĮ nustatyta galimybe pereiti prie bendrovės restruktūrizavimo. Pirmosios instancijos teismas sprendė, jog JANĮ normos imperatyviai įpareigoja teismą pripažinti BUAB „Plienas“ bankrutavusia ir priimti nutartį ją likviduoti JANĮ 83 str. 1 d. pagrindu. Atitinkamai, priėmė nutartį, kuria BUAB „Plienas“ pripažinta likviduojama dėl bankroto, prašymo pratęsti terminą priimti nutarčiai dėl BUAB „Plienas“ pripažinimo likviduojama dėl bankroto taip pat netenkino. Tačiau ši nutartis buvo apskūsta apeliacine tvarka, o Lietuvos apeliacinis teismas, įvertinęs bylos aplinkybes, nurodė, jog: „iš JANĮ parengiamųjų darbų matyti, kad kartais ir nedidelė kreditorių pagalba, verslo idėja arba pasikeitusi padėtis rinkoje gali iš esmės pakeisti situaciją, todėl vienas iš JANĮ esminių pakeitimų buvo suteikta galimybė išsaugoti verslą – nustatyti galimybę nutraukti bankroto bylą ir iškelti restruktūrizavimo bylą. Tokią galimybę buvo siūloma nustatyti ir todėl, kad įmonės mokumas, iškelus bankroto bylą, gali keistis ir dėl įmonės turtinių klausimų sprendimų teismuose, o galimybė atstatyti verslą skatina teigiamą visuomenės požiūrį į sunkumus patiriančius verslininkus, gerina investicinį klimatą. Galimybė bankrutuojančiam juridiniam asmeniui pasirengti restruktūrizavimui ir nutraukti bankroto bylą turėtų būti patraukli visiems bankroto proceso dalyviams. Teikiant prioritetą restruktūrizavimo procedūroms, pagal „Doing Business“ metodiką, sudaromos prielaidos tenkinti kreditorių reikalavimus didesne apimtimi. Tokiu teisiniu reguliavimu būtų teikiamas prioritetas restruktūrizavimui, išsaugant veikiančią ūkio subjektą, teikiančią naudą visai šalies ekonomikai. Tuo tarpu kreditorių teisės būtų pakankamai apsaugotos, nes teismas galėtų nutraukti bankroto bylą ir iškelti juridinio asmens restruktūrizavimo bylą tik tokiu atveju, kai, be kita ko, dėl restruktūrizavimo plano projekte nustatytų priemonių šio plano projektui nepritarusių

kreditorių reikalavimų tenkinimo apimtis nebūtų mažesnė negu juridinio asmens bankroto atveju (žr., pvz. 2018 m. spalio 23 d. aiškinamasis raštas dėl įstatymų projektų Reg. Nr. XIII-2777 - XIII-2789). Nurodyti įstatymų leidėjo ketinimai materializavosi JANĮ 81 straipsnyje, kuris suteikia galimybę jame nustatytomis sąlygomis iškelti restruktūrizavimo bylą ir nutraukti bankroto bylą.“ (Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1822-553/2020, 34 p.). Apeliacinės instancijos teismas vertino, jog faktiniai bylos duomenys suponuoja apie realiai egzistuojančią galimybę restruktūrizuoti BUAB „Plienas“. Atitinkamai, šios faktinės aplinkybės, Lietuvos apeliacinio teismo vertinimu, paneigė pirmosios instancijos teismo nutarties teisėtumą ir pagrįstumą, nes priešingu atveju būtų pažeisti JANĮ nustatyti bankroto proceso tikslai, restruktūrizavimo prioriteto principas bei kreditorių ir bankrutuojančios įmonės teisėti interesai, kadangi sprendimas iškelti restruktūrizavimo bylą ir nutraukti bankroto bylą gali būti priimtas tik iki teismo nutarties likviduoti juridinį asmenį dėl bankroto įsiteisėjimo dienos (*ibid*). Darbo autorės nuomone, aukščiau nurodyta Lietuvos apeliacinio teismo nutartis vertintina itin teigiamai įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo kontekste. Teismas, įvertinęs bylos aplinkybes, netaikė JANĮ normų formaliai, priešingai – atsižvelgė į tai, jog įmonė turi realų interesą, siekį ir galimybes pereiti nuo bankroto procedūrų prie restruktūrizavimo. Panašu, jog teismų praktikai ir toliau kryptant panašia linkme, galimybė įmonėms pasinaudoti naujai JANĮ įtvirtinta galimybe nuo bankroto procedūrų pereiti prie restruktūrizavimo, galės būti realiai įgyvendinama praktikoje, kas suponuoja išvadą, jog Lietuvos nemokumo teisinis reguliavimas nebebus orientuotas tik į įmonių bankroto procesų efektyvumo skatinimą.

Taigi, naujasis JANĮ reglamentavimas, numatantis galimybę pereiti nuo bankroto proceso prie restruktūrizavimo įtvirtina pusiausvyrą tarp šių dviejų procesų, tuo pačiu didinant tikimybę sėkmingam ir efektyviam įmonės gaivinimui ir panaikinant riziką, kad piktnaudžiaujant restruktūrizavimo procesu bus bandoma užvilinti bankroto proceso inicijavimą. Kita vertus, praktikoje šio proceso pritaikymas gali būti sudėtingas, kadangi nutartis pripažinti įmonę likviduojama dėl bankroto gali būti priimama per sąlyginai trumpą laiką, dėl ko įmonė gali paprasčiausiai nespėti sudaryti ir su kreditoriais suderinti restruktūrizavimo plano. Tačiau šią problemą gali išspręsti tinkama linkme formuojama teismų praktika.

2.4. Juridinio asmens kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės pasikeitimai

JANĮ 94 str. reglamentuota, jog reikalavimai atlyginti žalą dėl suluošimo ar kitokio kūno sužalojimo bei žemės ūkio veiklos subjektų reikalavimai bus tenkinami antrąja eile, be to, šių kategorijų reikalavimai nuo šiol įvardijami kaip visi likusieji kreditorių reikalavimai. Iki JANĮ įsigaliojimo, ĮBĮ 35 str. buvo nurodyta, jog pirmąja eile tenkinami darbuotojų reikalavimai, susiję su darbo santykiais; reikalavimai atlyginti žalą dėl suluošimo ar kitokio kūno sužalojimo, susirgimo profesine liga arba dėl mirties nuo nelaimingo atsitikimo darbe bei žemės ūkio veiklos subjektų reikalavimai sumokėti už parduotus žemės ūkio produktus. Taip pat pagal senąją ĮBĮ antrąja eile tenkinti reikalavimai dėl mokesčių ir kitų įmokų į biudžetą taip pat pasitraukia į visų likusiųjų kreditorių reikalavimų eilę.

Pagal naująją JANĮ pirmąja eile bus tenkinami šių kreditorių reikalavimai: I) kreditorių, suteikusių įkeitimu ir (ar) hipoteka neužtikrintą naują ir (ar) tarpinį finansavimą, reikalavimai, kilę juridiniam asmeniui negrąžinus paskolų sutartyse nustatytais terminais; II) su darbo santykiais susiję darbuotojų reikalavimai; III) reikalavimai dėl valstybinio socialinio draudimo, privalomojo sveikatos draudimo įmokų ir įmokų į Garantinį fondą ir Ilgalaikio darbo išmokų fondą; IV) reikalavimai dėl neįvykdytų prievolių iš nemokumo proceso metu vykdytos ūkinės komercinės veiklos.

Šios kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės pasikeitimas yra sietinas su didelio dėmesio sulaukusia JANĮ naujove, numatančia tarpinio bei naujo finansavimo skolininkui galimybę. JANĮ reglamentuota, kad restruktūrizuojama įmonė gali gauti papildomą finansavimą (JANĮ 2 str. 15 p., 20 p.), todėl ir naujų kreditorių reikalavimai procese bus finansuojami prioriteto tvarka (JANĮ 94 str. 2 dalies 1 punkto a) dalis). Be to, pagal JANĮ reglamentavimą, toks naujas ir tarpinis finansavimas negalės būti pripažįstamas negaliojančiu ar niekiniu kaip sukeltantis žalos kreditoriams (JANĮ 102² str.). Tad jeigu įmonės išlikimui ar veiklos tęstinumui nedelsiant reikės papildomų lėšų ar jomis bus norima pakelti įmonės vertę, šiam tarpiniam finansavimui nereikės atskiro teismo pritarimo. O naujas finansavimas apibrėžia lėšas, reikalingas jau paties plano įgyvendinimui, todėl jas yra būtina numatyti restruktūrizavimo plane ir gauti teismo pritarimą.

Pažymėtina, jog pakeitimai, susiję su kreditorių, suteikusių naująją ar tarpinį finansavimą prioritetiniu išskyrimu finansinių reikalavimų tenkinimo eilėje buvo ilgai laukti ir

reikalingi. Praktikoje dažnai pasitaiko situacijų, kai didžioji dalis norimos gaivinti įmonės turto yra įkeista ar kitaip suvaržyta (Barakauskas, 2016, p. 184). Atitinkamai, kreditorių interesas padėti įmonei finansiškai yra ženkliai didesnis, jeigu tokie kreditoriai vėliau yra išskiriami į aukštesnę reikalavimų tenkinimo eilę. Logiška, jog kreditoriai, kurie svarsto, ar reikėtų investuoti savo lėšas į įmonės gaivinimo procesą, bus labiau linkę tokią investiciją atlikti, jeigu bus užtikrinti, jog jų finansiniai reikalavimai vėliau bus tenkinami prioritetine tvarka. Todėl įstatymų leidėjo sprendimas papildyti reglamentavimą nuostatomis dėl kreditorių, suteikusių naująjį ar tarpinį finansavimą prioritetinio išskyrimo finansinių reikalavimų tenkinimo eilėje yra vertintinas teigiamai.

Lyginamuoju aspektu gerosios praktikos pavyzdžiu tolesniam Lietuvos įmonių gaivinimo teisiniam reglamentavimui, darbo autorės nuomone, galėtų būti Jungtinių Amerikos Valstijų pavyzdys. Atkreiptinas dėmesys, jog Jungtinėse Amerikos Valstijose kreditorių, kurie gaivinimo procedūrų metu suteikė įmonei papildomų lėšų, statusas finansinių reikalavimų tenkinimo eilėje taip pat yra prioritetinis. Tačiau Jungtinėse Amerikos Valstijose, skirtingai nei Lietuvoje, papildomą finansavimą suteikusių kreditorių reikalavimai dar yra papildomai priskiriami prie administravimo išlaidų (Bankruptcy Code, 2015, cituota Barakauskas, 2016, p. 188). Šiuo aspektu pažymėtina, jog praktikoje administravimo išlaidos yra patenkinamos iš esmės dar pirmiau negu bet kokie kiti kreditorių finansiniai reikalavimai. Administravimo išlaidos dengiamos iš esmės iš karto, kaip einamosios išlaidos, kreditoriams arba teismui patvirtinus administravimo išlaidų sąmatą (JANĮ 74 str., 75 str.). Pavyzdžiui, Lietuvoje, prie administravimo išlaidų yra priskiriamos šios išlaidos (sąrašas nėra baigtinis): bazinis atlygis už bankroto proceso administravimą nemokumo administratoriui; su darbo santykiais susijusios išmokos juridinio asmens darbuotojams; buhalterinės apskaitos tvarkymo, finansinių ataskaitų audito, turto ar verslo vertinimo, teisinių ir kitų ekspertų ar specialistų paslaugų atlikimo išlaidos; turto išlaikymo, paieškos, išieškojimo, saugojimo, pardavimo, perdavimo išlaidos; turto likvidavimo, atliekų, užteršto dirvožemio ir grunto sutvarkymo išlaidos; dokumentų tvarkymo, saugojimo, archyvavimo išlaidos; bylinėjimosi ir sprendimų vykdymo išlaidos; restruktūrizavimo plano parengimo išlaidos; pašto, ryšių, organizacinės išlaidos (JANĮ 73 str. 2 d. 1 p. - 9 p.). Atitinkamai, jeigu Lietuvoje (kaip Jungtinėse Amerikos Valstijose) prie administravimo išlaidų būtų priskiriami ir kreditorių, suteikusių finansinę pagalbą gaivinamai įmonei, reikalavimai, tai kreditoriai iš esmės būtų dar labiau suinteresuoti teikti finansinę pagalbą gaivinamoms įmonėms – kadangi jų finansiniai reikalavimai toje

apimtyje, kiek buvo suteikta finansinės pagalbos, būtų periodiškai atgaunami kartu su administravimo išlaidomis.

Taigi, pirmojoje kreditorių reikalavimų tenkinimo eilėje įvesta nauja kategorija – kreditorių, suteikusių tarpinį finansavimą, reikalavimai. Laikytina, jog tokiu būdu įstatymų leidėjas siekia skatinti verslo subjektus teikti finansinę paramą juridiniams asmenims bei padėti jiems atsikratyti laikinų finansinių sunkumų, taip sukuriant realias galimybes išsaugoti verslo gyvybingumą. Tikėtina, kad toks tarpinį finansavimą suteikusių kreditorių išskyrimas į pirmąją kreditorių reikalavimų tenkinimo eilę ilgalaikėje perspektyvoje gali tapti efektyvia priemone, skatinančia kreditorius įsitraukti į įmonių gaivinimo procesą aktyviai teikiant pagalbą. Todėl tokia įstatymų leidėjo įtvirtinta priemonė vertintina kaip teigiama ir galimai atnešanti naudos ilgalaikėje perspektyvoje. Tačiau siekiant dar labiau padidinti šios įmonių gelbėjimo priemonės naudojimą praktikoje, įstatymų leidėjas galėtų apsvarstyti galimybę JANĮ reglamentavimą pildyti – nurodant, jog kreditorių, suteikusių finansinę pagalbą įmonei, reikalavimai toje apimtyje, kuria buvo suteikta finansinė pagalba, yra priskiriami prie administravimo išlaidų.

2.5. Reikalavimo gauti kreditorių pritarimą parengtam restruktūrizavimo plano projektui pasikeitimas

Šioje struktūrinėje darbo dalyje nagrinėjami JANĮ įtvirtinti įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo pokyčiai, kurie įsigaliojo kartu su JANĮ (nuo 2020 m. sausio 1 d.). Atitinkamai, šioje darbo dalyje, nagrinėjant reglamentavimo naujoves, susijusias su reikalavimu gauti kreditorių pritarimą parengtam restruktūrizavimo plano projektui, nebus nagrinėjami papildomi reglamentavimo pakeitimai, įsigalioję nuo 2021 m. liepos 15 d. – kadangi šiems pakeitimams yra skiriama atskira darbo dalis (šie pakeitimai yra nagrinėjami 3.4 dalyje).

Naujajame JANĮ vietoje anksčiau galiojusios kvalifikuotos 2/3 daugumos restruktūrizavimo plano projekto patvirtinimui, numatyta paprastoji dauguma – daugiau nei pusė visų patvirtintų reikalavimų (JANĮ 106 str. 2 d., 107 str. 2 d.). Kartu JANĮ įveda ir atskiras kreditorių grupes, kurios turės balsuoti atskirai: (I) hipoteka ir įkeitimu užtikrintieji kreditoriai; bei (II) visi kiti kreditoriai (JANĮ 108 str.). Taigi, sistemiškai aiškinant JANĮ, siekiant

patvirtinti restruktūrizavimo plano projektą, yra reikalinga, jog projekto patvirtinimui pritartų ne mažiau nei 1/2 gaivinamos įmonės dalyvių ir ne mažiau nei 1/2 kiekvienos JANĮ 108 str. nurodytos grupės kreditorių.

Anksčiau galiojusiam ĮRĮ, restruktūrizavimo procedūros metu parengtam gaivinimo planui, kad jis taptų privalomas, turėjo pritarti norimos gaivinti įmonės dalyviai (ĮRĮ 14 str. 1 d.). Po to, restruktūrizavimo plano projekto patvirtinimui turėjo pritarti ir gaivinamos įmonės kreditoriai – pagal ĮRĮ 14 str. 3 d. gaivinimo planui turėjo pritarti kreditoriai, kurių reikalavimai sudaro ne mažiau kaip 2/3 visų patvirtintų kreditorių reikalavimų – buvo nustatyta kvalifikuota balsų dauguma. Nagrinėjant JANĮ parengiamąją medžiagą, matoma, jog šis reglamentavimas buvo vertinamas neigiamai – nurodoma, jog aplinkybė, kad ĮRĮ nenumato galimybės atsižvelgti į restruktūrizavimo planui prieštaraujančių kreditorių teises ir interesus bei vertinti šių kreditorių reikalavimų tenkinimą bankroto atveju – nesudaro prielaidos pakankamai kreditorių teisių ir interesų apsaugai užtikrinti (Juridinių asmenų nemokumo įstatymo aiškinamasis raštas, 2018, p. 6). Svarbu paminėti, kad kreditorių priimtų sprendimų (įskaitant, sprendimo dėl pritarimo įmonės gaivinimo planui) turinio patikra teisme galėjo būti atliekama gana ribotai. Teismas nenagrinėjo išimtinai ekonominio pobūdžio klausimų, o gaivinimo procedūros metu nemažai klausimų yra būtent ne teisinio, bet išimtinai ūkinio komercinio pobūdžio (Barakauskas, 2016, p. 269). Tad toks reguliavimas numatė, kad būtent gaivinamos įmonės kreditoriai turi lemiamą sprendimo galią vertinant konkrečios įmonės gaivinimo plano ekonominį naudingumą. Manytina, kad toks reguliavimas buvo tobulintinas, kadangi reglamentavimas turėtų būti toks, kuris numato gaivinimo plano patvirtinimą net ir esant pavieniams balsavime dalyvavusių grupių prieštaravimams, kadangi tokiu būdu didinamas įmonės gaivinimo procedūrų spartumas bei efektyvumas. Tačiau įsigaliojus JANĮ (redakcijoje, galiojusioje nuo 2020 m. sausio 1 d. iki 2021 m. liepos 14 d.), vis tiek nebuvo nustatyta galimybė restruktūrizavimo plano projektą, kreditoriams ar gaivinamos įmonės dalyviams nesusitarus, patvirtinti restruktūrizavimo plano projektą teisme. Atitinkamai, reglamentavimas buvo tobulintinas, tačiau atsižvelgiant į tai, jog nuo 2021 m. liepos 15 d. įsigaliojo JANĮ pakeitimai, susiję būtent su šia reglamentavimo problema, kurie bus aptariami šio darbo 3.4 dalyje, toliau ši problema nagrinėjama nebus.

Kita vertus, dabartiniame JANĮ reglamentuota, kad visais svarbiausiais restruktūrizavimo procese kylančiais klausimais (įskaitant ir restruktūrizavimo plano projekto patvirtinimą) yra būtina gauti kiekvienos kreditorių grupės pritarimą. Tai reiškia, kad

įsigaliojus JANĮ neatsiejama sėkmingo restruktūrizavimo dalimi tapo komunikacija tarp visų, netgi mažųjų gaiviamos įmonės kreditorių. Viena vertus, mažųjų įmonės kreditorių apsauga restruktūrizavimo proceso metu yra sveikintina įstatymų leidėjo iniciatyva. Tačiau toks reguliavimas taip pat gali privesti prie rizikos, kad būtent dėl tos priežasties, jog restruktūrizavimui privalės pritarti abi kreditorių grupės, reglamentavime gali būti paliekama spraga hipotekos kreditoriui piktnaudžiauti savo balso teise. Taip yra todėl, kad praktikoje, dažniausiai, hipotekos kreditorius būna tik vienas, todėl atsiranda rizika, kad jis vienašališkai galės nubalsuoti prieš bet kokią restruktūrizavimo galimybę. Todėl atsižvelgiant į tai, kad reikia gauti kiekvienos kreditorių grupės pritarimą, gali atsitikti taip, kad nuo šiol bus sudėtingiau surasti vieną bendrą, visas puses tenkinantį sprendimo būdą. Darbo autorės nuomone, reglamentavimas būtų efektyvus tokiu atveju, jeigu būtų numatyta galimybė patvirtinti įmonės gaivinimo planą net esant tam tikrų grupių prieštaravimui, o tam, kad prieštaraujančių grupių interesai taip pat būtų ginami, nustatyti teismo pareigą patikrinti, ar prieštaravusių restruktūrizavimo planui kreditorių interesai nebus pažeidžiami.

Tai, kad lemiamą balsą įmonės restruktūrizavimo plano patvirtinime turi būtent įmonės kreditoriai, pabrėžia ir jau naująjį JANĮ aiškinanti teismų praktika. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gegužės 7 d. nutartyje konstatuota, kad sprendžiant, ar galima restruktūrizuoti finansinių sunkumų turinčią įmonę, svarbus vaidmuo tenka įmonės kreditoriams, kurių reikalavimai bus tenkinami restruktūrizavimo plano įgyvendinimo metu, laikantis restruktūrizavimo plane nustatytos tvarkos, iš pajamų, gautų tiek tęsiant įmonės veiklą, tiek perdavus įmonei veikloje nereikalingą turtą. Todėl kreditorių dauguma turi pritarti restruktūrizavimo planui, o tai reiškia, kad jų pozicija restruktūrizavimo bylos iškėlimo stadijoje yra itin reikšminga, parodanti galimas įmonės restruktūrizavimo perspektyvas. Reikšmingas kreditorių vaidmuo išliko ir pagal naująjį reglamentavimą, JANĮ 107 straipsnis taip pat numato kreditorių pritarimo būtinumą restruktūrizavimo plano projektui, todėl kreditoriai turės galimybę išreikšti savo poziciją dėl konkrečių priemonių (ne) efektyvumo pritariant ar ne pateiktam restruktūrizavimo plano projektui, kuris bus teikiamas tvirtinti teismui pagal JANĮ 111 straipsnį (Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gegužės 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-798-241/2020).

Apibendrinant, JANĮ įvesta naujovė dėl paprastosios daugumos tvirtinant restruktūrizavimo plano projektą įvedimo vertintina palankiai. Manytina, kad kartelės nuleidimas leis su finansiniais sunkumais susidūrusioms įmonėms paprasčiau naudotis

restruktūrizavimo teikiamais privalumais. Tačiau kartu yra rizika dėl tos aplinkybės, jog pritarii restruktūrizavimo planui turės abi kreditorių grupės, tad manytina, kad ši reguliavimo dalis yra tobulintina, nustatant galimybę patvirtinti restruktūrizavimo planą ir kažkuriai iš grupių nesutinkant⁴.

2.6. Galimybė parduoti įsipareigojimų nebegalintį vykdyti juridinį asmenį kaip turtinį kompleksą arba galimybė išskirti juridinio asmens dalį

Dar viena JANĮ įtvirtintų naujovių – tai galimybė parduoti įsipareigojimų nebegalintį vykdyti juridinį asmenį kaip turtinį kompleksą (JANĮ 87 str.). Atkreiptinas dėmesys, kad ši galimybė jau negali būti prilyginama kitomis įmonės gaivinimo priemonėmis, nagrinėjamos šiam darbe, kadangi pasinaudojus šia JANĮ naujove visa įmonė nebebus išsaugoma kaip visuma, tikėtina, kad bus išsaugomas pats verslo modelis, galimai kartu su gerąja verslo praktika (angl. *know-how*), strategija ir panašiai. Tačiau visos pradinės įmonės, su minėtais penkiais bendrovei būdingais bruožais: teisiniu subjektiškumu, ribota atsakomybė, dalies bendrovėje (akcijų) perleidžiamumu, centralizuotu bendrovės valdymu ir priklausomumu nuosavybės teise subjektams, kurių įnašai sudaro bendrovės kapitalą, jau gali ir nebelikti. Tikėtina, kad perdavus visą įmonę kaip turtinį kompleksą gali keistis ir veiklos kryptys, ir subjektai, kuriems įmonė priklauso, darbuotojai ir kiti aspektai. Tačiau šis JANĮ reglamentavimas, darbo autorės nuomone, vis tiek gali būti vertintinas kaip palankus įmonių gaivinimui, kadangi nepavykus įmonės atgaivinti restruktūrizavimo procese naujai įtvirtintomis įmonių gaivinimo priemonėmis, pasinaudojus šia galimybe gali būti išsaugojamas gyvybingas verslas, o taip pat atsiskaityta ir su įmonės kreditoriais. Todėl įmonė iš esmės galėtų būti perleidžiama investuoti nusiteikusiems asmenims, kurie toliau vykdytų veiklą, tokiu būdu iš esmės atgaivindami įmonės verslą. Be to, nors pardavus įmonę kaip turtinį kompleksą galimai ir pasikeis kai kurie iš minėtų penkių gaivinamos įmonės požymių, o taip pat tikėtinai pasikeis ir subjektai, kurie tuos požymius įgyvendina, tačiau parduota įmonė vis tiek galimai atitiks JANĮ reglamentavimui pritaikytą, penkis bendrovių požymius turinčios įmonės sampratą.

⁴ Atkreiptinas dėmesys, jog šioje darbo dalyje yra vertinamas įmonių gaivinimo priemonės reglamentavimas, galiojęs nuo 2020 m. sausio 1 d. iki 2021 m. liepos 14 d. Nuo 2021 m. liepos 15 d. įsigalioję restruktūrizavimo proceso plano patvirtinimo pakeitimai (galimybė planą patvirtinti teisme esant kreditorių nesutarimui), yra aptariama šio darbo 3.4 struktūrinėje dalyje.

Taip pat, manytina, kad pasinaudojus galimybe parduoti juridinį asmenį kaip turtinį kompleksą bus galima išvengti turto vertės sumažėjimo lyginant su įmonės išskaidymu ir dalių perleidimu atskirai. Taip pat, tokiu būdu yra sudaromos sąlygos investuoti nusiteikusiam pirkėjui atgaivinti pasirinktą verslą, o tai gali būti naudinga ne tik pačiai įmonei, jos kreditoriams, bet ir įmonės darbuotojams. JANĮ reglamentuota, kad siūlymą dėl viso juridinio asmens pardavimo galės teikti nemokumo administratorius, kuris turės įrodyti, kad parduodant visą įmonę kreditoriams nauda būtų didesnė negu pardavinėjant atskirais, išskaidytais turto vienetais (JANĮ 87 str. 1 d. - 2 d.). Tokia verslo pardavimo galimybė gali būti naudinga atvejais, kai įmonės pagrindinės veiklos kryptys yra sudėtingas kompleksinės veiklos vykdymas, tarkime, įmonė veikia kaip viešbutis, restoranas, gamina specifines prekes, yra savo rinką turinti gamykla ir panašiai. Akivaizdu, kad tokio verslo išskaidymas atskirais vienetais sukeltų mažiau naudos kreditoriams. Todėl JANĮ nustatyta galimybė tokiu atveju parduoti visą juridinį asmenį – teises, pareigas, turtą ir kita. Tai vertintina kaip itin palanki galimybė būtent tokį verslo modelį pasirinkusioms įmonėms.

Kitas panašus JANĮ reglamentavimo aspektas – galimybė išskirti juridinio asmens dalį (JANĮ 87 str. 6 d.). Šis reguliavimas nėra naujovė, yra palikta jau ir ankstesniuose įstatymuose numatyta galimybė parduoti juridinio asmens turtą, tačiau numatyta, kad jį bus galima greičiau realizuoti, o tai turėtų paspartinti bankroto procesą. Tačiau įmonės bankroto proceso paspartinimas nėra suderinamas su tiriamu įmonės gaivinimo reglamentavimu, todėl nėra aktualus tyrimui.

Apibendrinant šią darbo dalį, JANĮ reglamentuota naujovė, kuri leidžia perleisti visą įmonę kaip turtinį kompleksą, vertintina kaip galimybė su sunkumais susidūrusiai įmonei, kuri dėl kritinės finansinės situacijos yra likviduojama dėl bankroto, pasinaudoti gaivinimo procedūromis, tačiau siekiant išsaugoti jau ne pačią įmonę, bet jos verslą, t. y. – perleidžiant įmonę investuoti nusiteikusiems asmenims. Tokiu atveju įmonės finansinė padėtis po viso verslo perdavimo galėtų tapti teigiama ir galimai būtų įvykdytas verslo išgelbėjimas.

2.7. Nemokių įmonių restruktūrizavimo galimybė

JANĮ 21 straipsnis nustato sąlygas, kada įmonei gali būti iškeliamas restruktūrizavimo byla: (I) įmonė turi finansinių sunkumų; (II) įmonė yra gyvybinga; (III) įmonė nėra likviduojama dėl bankroto. JANĮ taip pat pateikiami finansinių sunkumų bei gyvybingumo sąvokų apibrėžimai. Finansiniai sunkumai apibrėžiami kaip padėtis, kai įmonė yra nemoki arba yra įmonės nemokumo tikimybė (JANĮ 2 str. 5 d.). Gyvybingumas apibrėžiamas kaip įmonės būseną, kai ji vykdo ūkinę komercinę veiklą, leisiančią jai vykdyti savo prievolės ateityje (JANĮ 2 str. 6 d.). Sistemiskai vertinant JANĮ 21 str. nurodytas sąlygas įmonės restruktūrizavimo bylos iškėlimui su JANĮ pateikiamomis finansinių sunkumų bei gyvybingumo sąvokomis, galima prieiti prie išvados, jog JANĮ numato galimybę kelti restruktūrizavimo bylą ir įmonei, kuri iš esmės yra nemoki – kadangi viena JANĮ 21 str. nurodytų sąlygų restruktūrizavimo bylos iškėlimui yra būtent finansiniai įmonės sunkumai, o šią sąvoką įstatymas apibrėžia kaip padėtį, kai įmonė yra nemoki arba yra įmonės nemokumo tikimybė.

Vis dėl to, remiantis naujuoju JANĮ, teismas turi nutraukti restruktūrizavimo bylą ir ta pačia nutartimi iškelti bankroto bylą, jeigu padaroma pagrįsta išvada, kad juridinis asmuo yra nemokus ir egzistuoja bent vienas iš šių pagrindų: (I) nustatytais terminais nepateikiamas restruktūrizavimo plano projektas; (II) teismas nepatvirtina restruktūrizavimo plano projekto; (III) restruktūrizavimo planas yra nevykdomas arba netinkamai vykdomas; (IV) juridinis asmuo nemoka visų ar dalies mokesčių; (V) nepateikiama galutinė restruktūrizavimo ataskaita (JANĮ 22 str. 1 d., 2 d.). Tačiau, darbo autorės nuomone, aukščiau nurodyta JANĮ nustatyta galimybė restruktūrizuoti su finansiniais sunkumais susidūrusią įmonę (esant JANĮ sąvokos apibrėžimui, kad finansiniai sunkumai – tai būseną, kai įmonė yra nemoki arba yra įmonės nemokumo tikimybė) parodo, jog naujuoju reglamentavimu įstatymų leidėjas iš tiesų pirmiausia skatina su finansiniais sunkumais susidūrusias įmones rinktis restruktūrizavimą, o tik nepavykus pereiti prie bankroto procedūrų.

Tai, kad nemokioms įmonėms įsigaliojus JANĮ pakeitimams yra galima kelti restruktūrizavimo bylas patvirtina ir šias naujas JANĮ nuostatas aiškinanti teismų praktika. Lietuvos apeliacinis teismas pateikė išaiškinimą, jog vadovaujantis JANĮ nuostatomis, juridinio asmens restruktūrizavimo byla gali būti keliamas įmonei esant nemokiai, o pagrindinė restruktūrizavimo bylos iškėlimo sąlyga, leidžianti atriboti įmonės restruktūrizavimo ir

bankroto procesus, yra įmonės gyvybingumas. Taigi juridinio asmens gyvybingumas yra tiek būtina restruktūrizavimo bylos iškėlimo sąlyga, tiek vienas iš restruktūrizavimo proceso tikslų – įmonės gyvybingumo išsaugojimas (Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1547-553/2020, 15 p.).

Juo labiau, teismų praktikoje jau galima pastebėti pirmuosius įvykusius restruktūrizavimo bylų iškėlimo pavyzdžius, kuriuose galima įžvelgti reglamentavimo pakeitimų teigiamą įtaką įmonių gaivinimo skatinimui. Pavyzdžiui, UAB „Exto“ Šiaulių apygardos teismo nutartimi buvo iškelta restruktūrizavimo byla, remiantis jau naujai galiojančiomis JANĮ nuostatomis (Lietuvos apeliacinis teismas nutartį paliko nepakeistą). Remiantis byloje pateikiamomis faktinėmis aplinkybėmis, restruktūrizavimo byla įmonei iškelta remiantis jos patiriamais laikiniais finansiniais sunkumais, kurie susiklostė dėl bendrovei nepalankių rinkos aplinkybių bei apyvartinių lėšų trūkumo, atsiradusių dėl bendrovės klientų finansinių sunkumų (Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gegužės 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-798-241/2020). Atsižvelgiant į tai, kad įmonė, susidūrusi su laikiniais finansiniais sunkumais, toliau vykdė veiklą, atliko darbus bei teikė paslaugas, pirmosios instancijos teismas pripažino juridinio asmens gyvybingumą (būseną, kai juridinis asmuo vykdo ūkinę komercinę veiklą, leisiančią jam vykdyti savo prievoles ateityje) ir šiuo pagrindu iškėlė restruktūrizavimo bylą. Nutartyje pirmosios instancijos teismas taip pat pažymėjo, kad vien aplinkybė, kad įmonės pradėti įsipareigojimai tęsiasi kurį laiką, savaime nėra kliūtis pradėti restruktūrizavimą, jei egzistuoja įtikinama mokumo atkūrimo perspektyva, o tokia pozicija grindžiama verslo subjektų ūkinės laisvės principu ir prioriteto suteikimu įmonės gaivinimui restruktūrizavimo būdu, o ne jos likvidavimui. Restruktūrizavimo bylos iškėlimas, kai yra išsaugomos darbo vietos, siekiama atkurti įmonės mokumą bei įsiskolinimų kreditoriams padengimą, atitinka viešą interesą, apsaugo darbuotojų, kaip socialiai pažeidžiamos asmenų grupės, interesus. Teismo vertinimu, visos byloje nustatytos aplinkybės leido teigti, kad nors UAB „Exto“ ir yra susidūrusi su finansiniais sunkumais, tačiau juos galima pašalinti vykdant įmonės restruktūrizavimo procesą, todėl nagrinėjamu atveju teismas neturėjo pagrindo pripažinti, kad įmonė yra nemoki ir dėl to atsisakyti kelti restruktūrizavimo bylą (Šiaulių apygardos teismo 2020 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-397-357/2020). Kaip matoma iš teismo išaiškinimų – nemokumo procese po įvykusios nemokumo reformos teikiamas prioritetas verslo gyvybingumo išsaugojimui – sėkmingai pritaikomas

JANĮ nuostatos, skatinančios įmones vietoje bankroto proceso rinktis restruktūrizavimą ir taip gaivinti pastarąsias įmones.

Apibendrinant šią tyrimo dalį, Juridinių asmenų nemokumo įstatymu įtvirtintais pakeitimais, įsigaliojusiais nuo 2020 m. sausio 1 d. galima išvelgti siekį pakeisti Lietuvos nemokumo teisės praktikoje susiklosčiusią ilgametę tradiciją, kai įmonės, susidūrusios su finansiniais sunkumais, yra skatinamos rinktis bankroto procedūras, o įmonės gaivinimo priemonės yra arba iš viso neužtikrintos arba jų taikymas yra per daug apribotas ir sudėtingas. Taip pat, jau galima matyti pirminius teismų praktikos pavyzdžius, kuriuose restruktūrizavimui yra teikiama pirmenybė. Visgi, yra ir tobulintinų aspektų aptartų gaivinimo priemonių teisiniame reglamentavime. Įstatymų leidėjui siūloma į susitarimo dėl pagalbos instituto reglamentavimą įtraukti daugiau konkrečių naudų, kurias galėtų gauti kreditoriai, suteikę tokio pobūdžio finansavimą, pavyzdžiui, nurodant, jog kreditorių, suteikusių finansinę pagalbą įmonei, reikalavimai toje apimtyje, kuria buvo suteikta finansinė pagalba, yra priskiriami prie administravimo išlaidų; taip pat siūloma (siekiant realaus gaivinimo priemonės veikimo praktikoje) prailginti minimalų terminą susitarimui dėl pagalbos sudaryti.

3. ĮMONIŲ GAIVINIMO TEISINIO REGLAMENTAVIMO POKYČIAI, ĮSIGALIOJĘ NUO 2021-07-15

2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamentui ir Tarybai priėmus Direktyvą 2019/1023 (Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva..., 2019) dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti (toliau – Direktyva 2019/1023), o 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojus JANĮ, į JANĮ buvo perkelta tik dalis Direktyvos 2019/1023 nuostatų. Europos Sąjungos valstybės narės Direktyvą 2019/1023 turėjo įgyvendinti per dvejus metus, todėl Lietuva iki 2021 m. liepos 17 d. turėjo parengti antrąją nemokumo teisinio reglamentavimo reformos dalį (Mulevičienė, 2019, p. 6). Atitinkamai, nuo 2021 m. liepos 15 d. Lietuvoje įsigaliojo papildomi JANĮ pakeitimai, kurių didelė dalis yra susijusi su šiame darbe nagrinėjama įmonių gaivinimo tema. Įsigaliojus papildomiems įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo pakeitimams yra aktualu išnagrinėti jų esmę, tikslus bei prognozuoti galimą pasiteisinimą bei rizikas.

Esminiai Lietuvos nemokumo teisinio reglamentavimo pokyčiai, susiję su įmonių gaivinimo teisiniu reglamentavimu, įsigalioję nuo 2021 m. liepos 15 d., darbo autorės nuomone, yra: (I) JANĮ įtvirtinta sugriežtinta vadovo atsakomybė juridiniam asmeniui, kol jis dar nėra nemokus; (II) JANĮ naujai įtvirtintas esminės sutarties institutas; (III) JANĮ reguliavimo pakeitimai, susiję su nauju ir tarpiniu finansavimu bei papildoma apsauga kreditoriui, suteikusiam tokio pobūdžio finansavimą; (IV) JANĮ įtvirtintos papildomos restruktūrizavimo proceso plano patvirtinimo naujovės (galimybė restruktūrizavimo proceso planą patvirtinti teisme).

Šioje darbo dalyje bus analizuojami visi keturi aukščiau paminėti įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo pokyčiai, pasitelkiant sisteminį teisės aiškinimo metodą dabartinis reguliavimas bus lyginamas su prieš tai buvusiu, taip pat bus vertinamas teisinio reglamentavimo pasikeitimų palankumas įmonių gaivinimui, potenciali rizikos atsiradimo tikimybė.

3.1 Sugriežtinta vadovo atsakomybė juridiniam asmeniui, kol jis dar nėra nemokus

Nuo 2021 m. liepos 15 d. įsigaliojo JANĮ pakeitimai, susiję su vadovo atsakomybe įmonei, kol ji dar nėra nemoki. Pirmiausia, JANĮ 2 straipsnio 7¹ dalyje įtvirtinta nauja juridinio asmens nemokumo tikimybės sąvoka, kuri apibrėžiama kaip būseną, kai juridinis asmuo vykdo ūkinę komercinę veiklą, leisiančią jam vykdyti savo prievolės ateityje. JANĮ 6 straipsnio 1 dalyje reglamentuotos juridinio asmens vadovo pareigos, esant juridinio asmens nemokumo tikimybei: (I) nedelsiant informuoti juridinio asmens dalyvius apie juridinio asmens nemokumo tikimybę ir siūlyti spręsti finansinių sunkumų klausimą; (II) imtis veiksmų kreditorių interesams apsaugoti; (III) vengti tyčinių ir (ar) didelio neatsargumo veiksmų, kuriais būtų keliamas pavojus juridinio asmens gyvybingumui. Taigi, reglamentavimo pakeitimais iš esmės įtvirtinama pareiga vadovui reguliariai atlikti įmonės nemokumo tikimybės monitoringą bei vertinimą.

Vertinant šio instituto įtvirtinimo prielaidas, atkreiptinas dėmesys, jog vienas Direktyva 2019/1023 keltų tikslų, kurį Lietuva kaip Europos Sąjungos valstybė narė turėjo įgyvendinti antruoju nemokumo reformos etapu, pritaikant nemokumo teisinį reglamentavimą – sukurti nuostatas dėl prevencinių restruktūrizavimo sistemų, kad veiksmų būtų imamasi anksčiau, nei įmonės pradės nevykdyti savo skolinių įsipareigojimų (Mulevičienė, 2019, p. 6). Manytina, jog papildomų pareigų įmonės vadovui įtvirtinimas JANĮ galėtų būti priskiriamas būtent aukščiau nurodytoms nuostatoms dėl prevencinių restruktūrizavimo sistemų, t. y. reglamentavimu siekiama, jog vadovai iš anksto stebėtų įmonių veiklą ir vertintų nemokumo atsiradimo tikimybę, o įmonės tokiu būdu būtų apsaugomos nuo nemokumo ir verslo gyvybingumo netekimo.

Atkreiptinas dėmesys, jog JANĮ nėra detalizuojama, kaip konkrečiai įmonės vadovas turėtų įgyvendinti JANĮ 6 str. 1 d. nurodytas pareigas. JANĮ reglamentavimu vadovui tenkančios pareigos iš esmės yra tik įvardinamos, bet nėra detalizuojama, kaip įmonės vadovas turėtų nustatyti įmonės „nemokumo tikimybę“ ar kokių konkrečių veiksmų vadovas turėtų imtis, siekdamas apsaugoti kreditorių interesus. Atitinkamai, dėl detalizuoto reglamentavimo nebuvimo, JANĮ 6 str. 1 d. nurodytų pareigų teisėtumo vertinimas didele apimtimi yra paliekamas aiškinti teismų praktikai. Šiuo aspektu pažymėtina, jog vadovams, siekiantiems

tinkamai įgyvendinti JANĮ 6 str. 1 d. nurodytas pareigas, gerosios praktikos orientyru galėtų būti UNCITRAL taisyklių IV dalis dėl Vadovų pareigų artėjant įmonės nemokumui (angl. UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law Uncitral United Nations Commission On International Trade Law Part four: Directors' obligations in the period approaching insolvency) (toliau – **Taisyklės**). Taisyklėse nurodytas tikslas – nustatyti pagrindinius principus dėl vadovų įsipareigojimų artėjant įmonių nemokumui, kurie turi būti atspindėti įstatymuose (UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law..., 2020, p. 1). Taisyklėmis išskiriamos šios pagrindinės prevencinės priemonės, kurių turėtų imtis įmonių vadovai, siekdami išvengti įmonės nemokumo: (I) užtikrinti, kad būtų tinkamai tvarkomi ir nuolat atnaujinami įmonės finansinės atskaitomybės duomenys, o pastebėjus, jog taip nėra – nedelsiant situaciją ištaisyti; (II) nuolat savarankiškai domėtis įmonės finansine būkle, nepasitikėti vien įmonės darbuotojų pateikiama informacija, tokiu būdu užtikrinant, kad gaunami duomenys yra tikslūs, aktualūs ir pateikiami laiku; (III) nuolat domėtis apie įmonės kreditorių spaudimo mastą, bet kokius galimus ar vykstančius išieškojimo ar teisminių ginčų procesus; (IV) reguliariai šaukti įmonės valdybos posėdžius, kuriuose būtų aptariama įmonės ekonominė, finansinė padėtis, diskutuojamos finansinių sunkumų atsiradimo priežastys ir galimi potencialių nemokumo problemų sprendimo būdai (pavyzdžiui, prekybos tęsimas, skolinimosi ar kitų papildomų finansavimo priemonių gavimo įsivertinimas), o tokius valdybos posėdžius taip pat patariama registruoti (protokoluoti), kadangi tokiu būdu vadovai gali papildomai apsaugoti nuo atsakomybės už netinkamą pareigų įgyvendinimą, jeigu įmonės atgaivinti nepavyktų; (V) įsivertinti galimybę kreiptis į specialistus patarimų ir pagalbos, tačiau atkreipti dėmesį, jog pagrindiniai klausimai, susiję su įmonės finansine padėtimi, dažniausiai yra komercinio pobūdžio, todėl specialistai taip pat turėtų būti parenkami atitinkamai (pavyzdžiui, nepriklausomi buhalteriai, restruktūrizavimo ekspertai ar patarėjai). Tokiu būdu vadovai galėtų užtikrinti, jog jų priimami sprendimai atitiktų objektyvumo ir nepriklausomumo kriterijus; (VI) rengti savalaikes (išankstines) diskusijas su auditoriais, įsivertinti išorės audito atlikimo reikalingumą; (VII) įvertinti įmonės verslo struktūrą, funkcijas, darbuotojų ir vadovybės atliekamas funkcijas ir pajėgumus, siekiant iširti verslo gyvybingumą ir sumažinti išlaidas; (VIII) įmonei susidūrus su finansiniais sunkumais keisti įmonės valdymo praktiką – daugiau atsižvelgti į kreditorių interesus vietoje siekio didinti įmonės dalyvių gaunamą naudą; (IX) užtikrinti įmonės turto apsaugą, taip pat užtikrinti, kad įmonė nesudarintų sandorių, galinčių pakenkti jos finansinei būklei (pavyzdžiui, įmonės turto perleidimas už žemesnę nei rinkos kainą), o įmonei atliekant mokėjimus aiškiai paskirtyje nurodyti jų paskirtį, kad būtų galima pagrįsti jų reikalingumą; (X)

pastebėjus neigiamus finansinius pokyčius įmonės balanse, šio klausimo sprendimui sušaukti įmonės dalyvių (akcininkų) susirinkimą (UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law..., 2020, p. 12-14). Atitinkamai, Taisyklėse iš esmės pateikiamos gerosios praktikos gairės ir nurodomos konkrečios priemonės, kurias įgyvendinę įmonių vadovai, darbo autorės nuomone, galėtų užtikrinti tinkamą JANĮ 6 str. 1 d. įtvirtintų pareigų įvykdymą įmonei susidūrus su finansiniais sunkumais ir artėjant prie nemokumo. Tačiau įstatymų leidėjas taip pat turėtų apsvarstyti galimybę ir papildyti JANĮ reglamentavimą, konkretizuojant ir detalizuojant įmonės vadovui tenkančias pareigas, kadangi tokiu atveju būtų sukurtas didesnis teisinis apibrėžtumas, atsižvelgiant į tai, jog JANĮ 13 str. 1 d. numato tiesioginę įmonės vadovo atsakomybę dėl šių pareigų nevykdymo.

Apibendrinant šią tyrimo dalį, papildomų pareigų vadovams, kol įmonė dar nėra nemoki, įtvirtinimas JANĮ, viena vertus, vertintinas teigiamai. Manytina, jog šių pareigų įtvirtinimas skatins vadovus labiau sekti įmonių mokumo būklę ir savalaikiai reaguoti į įmonių finansinius sunkumus, kas ilgalaikėje perspektyvoje galimai sumažins įmonių bankroto tikimybę. Kita vertus, JANĮ 6 str. 1 d. reglamentavimas, atsižvelgiant į griežtą vadovams tenkančią atsakomybę pareigų tinkamo neįgyvendinimo atveju, yra per daug neapibrėžtas, todėl įstatymų leidėjui būtų siūloma reglamentavimą labiau detalizuoti, tiksliau apibrėžiant atvejus, kada būtų laikoma, jog vadovas pareigas įvykdė (ne)tinkamai.

3.2 Esminės sutarties įtvirtinimas

Dar vienas nuo 2021 m. liepos 15 d. įsigaliojęs JANĮ pakeitimas, susijęs su įmonių gaivinimu – esminės sutarties instituto įtvirtinimas. JANĮ 2 straipsnio 2¹ dalyje pateiktas esminės sutarties apibrėžimas – tai tarp įmonės ir kito subjekto sudaryta sutartis, kuri yra būtina įmonės veiklos tęstinumui užtikrinti ir kurią nutraukus įmonė nebegalėtų vykdyti ūkinės komercinės veiklos. JANĮ 102¹ straipsnio 1 dalies 1 punkte taip pat reglamentuota, jog įmonės kreditoriai iki teismo nutarties patvirtinti restruktūrizavimo planą įsiteisėjimo dienos negali esminių sutarčių nutraukti, keisti jų sąlygų gaivinamos įmonės nenaudai. Visgi, JANĮ 102¹ straipsnio 3 dalyje yra įtvirtintas ir saugiklis kreditoriams, t. y. nurodoma, jog kreditoriaus prašymu teismas gali leisti nutraukti esminę sutartį, jeigu kreditorius įrodo, kad tolesnis jos vykdymas pažeistų kreditoriaus interesus.

Nagrinėjant esminės sutarties instituto įtvirtinimo Lietuvos nemokumo teisiniame reglamentavime prielaidas, pažymėtina, jog Direktyva 2019/1023 numatė Europos Sąjungoms valstybėms narėms pareigą nustatyti taisykles, pagal kurias kreditoriams būtų neleidžiama atsisakyti vykdyti esminių sutarčių, kurių vykdymo terminas dar nepasibaigė, arba jas nutraukti, anksčiau laiko užbaigti arba kitaip keisti skolininko nenaudai, skolų, kurios atsirado prieš sustabdymą tik dėl to, kad skolininkas jų nesumokėjo, atžvilgiu (Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva..., 2019, 7 str. 4 d.). Atitinkamai, Lietuvoje esminės sutarties institutas buvo įtvirtintas įgyvendinant antrąjį nemokumo teisinio reglamentavimo reformos etapą. Šiuo aspektu pažymėtina, jog Direktyvoje 2019/1023 nurodyta pareiga į JANĮ iš esmės perkelta tinkamai, tačiau manytina, jog JANĮ pateikiamas esminės sutarties instituto reglamentavimas palieka ir tam tikrų toliau nurodomų neaiškumų.

Viena vertus, pažymėtina, jog JANĮ nedetalizuota, kokios sutartys galėtų būti pripažįstamos esminėmis, tačiau, vadovaujantis pateiktu esminės sutarties apibrėžimu, manytina, kad tokioms sutartims galėtų būti priskiriamos iš esmės bet kokios įmonių su kreditoriais sudarytos sutartys, kurios turi reikšmingą įtaką ūkinei komercinei įmonės veiklai. Tokių sutarčių pavyzdžiai, atsižvelgiant į daugumos įmonių specifiką, galėtų būti: telekomunikacijų, dujų bei elektros ir vandens tiekimo sutartys, taip pat įvairios ilgalaikės tiekimo sutartys ar nuomos sutartys. Tačiau, taip pat pastebėtina, jog aplinkybė, ar sutartis turi reikšmingą įtaką įmonės ūkinei komercinei veiklai, visgi yra vertinamojo pobūdžio kriterijus, todėl tikėtina po šių JANĮ reglamentavimo pakeitimų teismuose atsiras daugiau bylų, kuriose vyks ginčai tarp kreditorių ir gaivinamų įmonių, siekiant nustatyti, ar konkrečios sutartys galėtų būti pripažįstamos esminėmis. Atitinkamai, manytina, jog JANĮ pateiktas esminės sutarties apibrėžimas nėra pakankamai detalizuotas ir sutarties subjektams nesuteikia pakankamo teisinio apibrėžtumo, todėl tikėtina, jog kriterijai, kuriais remiantis bus vertinama, kada sutartis būtų pripažįstama esmine, bus suformuoti vėlesnėje teismų praktikoje.

Kita vertus, atkreiptinas dėmesys, jog esminės sutarties instituto ir apsaugos tokios sutarties nutraukimui įtvirtinimas Lietuvos nemokumo teisiniame reglamentavime įmonių gaivinimo prasme vertintinas teigiamai. Pokyčiai, susiję su sutartinių santykių tęstinumu įmonių gaivinimo procedūrų vykdymo metu buvo reikalingi jau ilgą laiką. Sutarčių su esminiais gaivinamos įmonės kontrahentais (tiekėjais, rangovais, klientais ir kt.) išsaugojimas yra svarbi (o kartais net būtina) prielaida tolesnei įmonės veiklai, be to, sėkmingam įmonės gaivinimui užtikrinti (Westbrook, 2010, cituota Barakauskas, 2015, p. 3). Praktikoje

efektyviam įmonių gaivinimo procedūrų taikymui problemų kėlė sutarčių nuostatos, kurias asmenys, siekdami apsaugoti išimtinai savo interesus, įtraukia į sudaromas sutartis, pavyzdžiui, nuostatos dėl vienašalio sutarčių nutraukimo kitai sutarties šaliai tapus nemokiai ar jos atžvilgiu pradėjus vykdyti gaivinimo procedūras (Garner et al, 1999, cituota Barakauskas, 2015, p. 4). Manytina, jog JANĮ pakeitimų, susijusių su esminės sutarties institutu, įtvirtinimas Lietuvos nemokumo teisiniame reglamentavime iš dalies išsprendžia šią problematiką. Atitinkamai, esminės sutarties instituto įtvirtinimas vertintinas palankiai, manytina, jog šiuo pakeitimu numatoma papildoma apsauga įmonei, siekiančiai efektyviai pasinaudoti restruktūrizavimo procesu. Taip pat, manytina, jog esminės sutarties įtvirtinimas JANĮ ilgalaikėje perspektyvoje leis užtikrinti gaivinamos įmonės veiklos tęstinumą, kas ženkliai prisidės ir prie restruktūrizavimo proceso veiksmingumo.

Tačiau papildomai atkreiptinas dėmesys, jog JANĮ 102¹ straipsnio 3 dalyje įtvirtinta kreditoriaus galimybė teisme esminės sutarties vykdymą nuginčyti, jeigu įrodoma, kad kreditoriaus interesai yra nepagrįstai pažeidžiami, vertintina kritiškai. Viena vertus, suprantama, jog turi būti užtikrinama kreditoriaus ir gaivinamos įmonės interesų pusiausvyra. Kita vertus, JANĮ nedetalizuojama, kada būtų laikoma, kad esminė sutartis „nepagrįstai pažeidė“ kreditoriaus interesus. Teismų praktikos šiuo klausimu taip pat dar nėra suformuota, todėl kyla rizika, kad galimybės nevykdyti esminės sutarties nepakankamas reglamentavimas gali pakenkti šios gaivinimo priemonės efektyvumui. Pažymėtina, jog Direktyvoje 2019/1023 yra nurodyta, kad esminės sutarties instituto įtvirtinimas nekliudo valstybėms narėms suteikti kreditoriams tinkamas apsaugos priemones, kad nebūtų nepagrįstai pažeisti jų interesai (Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva..., 2019, 7 str. 4 d., II pastraipa). Tačiau, darbo autorės nuomone, dabartinis JANĮ 102¹ straipsnio 3 dalies reglamentavimas yra tobulintinas. Manytina, jog reikėtų konkrečiai apibrėžti, kada galėtų būti laikoma, jog kreditoriaus interesai yra nepagrįstai suvaržyti. Tokiu būdu tikėtinai būtų užtikrinamas didesnis teisinis apibrėžtumas ir gaivinamų įmonių apsauga.

Apibendrinant šią tyrimo dalį, esminės sutarties instituto įtvirtinimas, viena vertus, vertintinas palankiai. Manytina, jog esminės sutarties įtvirtinimas JANĮ suteikia papildomą apsaugą gaivinamoms įmonėms ir ilgalaikėje perspektyvoje leis užtikrinti tokių įmonių veiklos tęstinumą. Kita vertus, JANĮ 102¹ straipsnio 3 dalies reglamentavimas turėtų būti labiau detalizuotas konkrečiai nurodant atvejus, kada yra laikoma, jog kreditoriaus interesai yra nepagrįstai suvaržyti. Priešingu atveju kyla rizika, kad esminės sutarties instituto

veiksmingumas nebus pakankamai efektyvus ir neužtikrins gaivinamų įmonių veiklos tęstinumo.

3.3 Reguliavimo pakeitimai, susiję su nauju ir tarpiniu finansavimu bei papildoma apsauga kreditoriui, suteikiamam tokio pobūdžio finansavimą

Nuo 2021 m. liepos 15 d. įsigaliojo ir JANĮ pakeitimai, susiję su nauju ir tarpiniu finansavimu bei papildoma apsauga kreditoriams, kurie suteikia tokio pobūdžio finansavimą. JANĮ 102² straipsnio 1 dalyje nurodyta, jog sandoriai, kuriais įmonei suteiktas naujas finansavimas ir (ar) tarpinis finansavimas, negali būti pripažinti negaliojančiais, išskyrus atvejus, kai jie buvo sudaryti pažeidžiant įstatymus arba apgaule. Taip pat, JANĮ 102² straipsnio 2 dalyje nurodyta, jog kreditoriui, suteikiamam naują finansavimą ir (ar) tarpinį finansavimą, negali būti taikoma civilinė, administracinė arba baudžiamoji atsakomybė remiantis argumentu, kad toks finansavimas sukelia neigiamų pasekmių visų kreditorių interesams.

Nagrinėjant šių pakeitimų atsiradimo Lietuvos nemokumo teisinėje sistemoje prielaidas, pažymėtina, jog Direktyvoje 2019/1023 nurodoma, jog apsauga nuo ieškinių dėl pripažinimo negaliojančiais ir apsauga nuo asmeninės atsakomybės yra būtinosios garantijos, kurios turėtų būti suteikiamos tarpinio finansavimo ir naujo finansavimo priemonėms (Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva..., 2019, konstatuojamosios dalies 68 punktą). Taip pat, Direktyvos 2019/1023 17 straipsnyje yra įtvirtinama pareiga Europos Sąjungos valstybėms narėms užtikrinti naujojo ir tarpinio finansavimo apsaugą, konkrečiai, nurodoma, kad toks finansavimas negali būti paskelbiamas niekiniu, nuginkytas ar nevykdytinas, o kreditoriams, kurie tokį finansavimą teikia, negali būti taikomos civilinės, administracinės ar baudžiamosios sankcijos, motyvuojant tuo, kad toks finansavimas kenktų visiems kreditoriams (Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva..., 2019, 17 straipsnio 1 dalis). Atitinkamai, Direktyvos 2019/1023 nuostatos buvo perkeltos į JANĮ 102² straipsnio reglamentavimą.

Papildomos apsaugos tarpiniam ir naujam finansavimui įtvirtinimas Lietuvos nemokumo teisiniame reguliavime vertintinas palankiai. Manytina, jog šie reglamentavimo pakeitimai turėtų paskatinti kreditorius padėti su finansiniais sunkumais susidūrusioms įmonėms, kadangi reglamentavimu suteikiama papildoma apsauga nuo atsakomybės prieš

kitus kreditorius. Taip pat, pakeitimai turėtų prisidėti ir prie efektyvesnio įmonių gaivinimo proceso, kadangi JANĮ nuostatomis, kuriomis įtvirtinama, jog sandoriai, kuriais įmonei suteiktas naujas ir tarpinis finansavimas negali būti pripažinti negaliojančiais, suteikia papildomą stabilumą gaivinamoms įmonėms.

3.4 Restruktūrizavimo plano patvirtinimo proceso naujovės

Nuo 2021 m. liepos 15 d. taip pat įsigaliojo JANĮ pakeitimai, susiję su restruktūrizavimo plano patvirtinimo procesu. JANĮ 111¹ straipsnyje reglamentuojamas restruktūrizavimo plano patvirtinimo procesas, kai plano projektui nepritaria gaivinamos įmonės dalyviai arba tam tikros kreditorių grupės. JANĮ 111¹ 1 dalyje nurodoma, jog gaivinamos įmonės dalyviams (akcininkams) nepritarus restruktūrizavimo plano projektui, teismas kreditorių prašymu gali patvirtinti tokį planą, jeigu tenkinamos šios sąlygos: (I) restruktūrizavimo planas atitinka JANĮ keliamus reikalavimus ir yra pateikiamas teismui tvirtinti nepažeidžiant JANĮ nustatytą terminų; (II) plano projekte nustatytos priemonės nepakeičia projektui nepritarusių įmonės dalyvių nuosavybės, prievolių teisių ir pareigų, susijusių su gaivinama įmone, apimties; (III) restruktūrizavimo plano projektui yra pritarę plano paveikiami kreditoriai grupėse. JANĮ 111¹ 2 dalyje nurodoma, jog gaivinamos įmonės kreditorių grupėse restruktūrizavimo plano paveikiamiems kreditoriams nepritarus plano projektui, teismas gaivinamos įmonės vadovo arba kreditorių siūlymu (esant vadovo pritarimui) gali patvirtinti tokį planą, jeigu tenkinamos šios sąlygos: (I) restruktūrizavimo planas atitinka JANĮ keliamus reikalavimus, yra pateikiamas teismui tvirtinti nepažeidžiant JANĮ nustatytą terminų ir plano projektui yra pritarę gaivinamos įmonės dalyviai (akcininkai); (II) restruktūrizavimo plano projektui yra pritarusi bent viena kreditorių grupė; (III) užtikrinama, kad plano projektui nepritarusių kreditorių grupės, kurie yra paveikiami restruktūrizavimo plano, reikalavimai bus tenkinami pagal JANĮ nustatytą kreditorių reikalavimų tenkinimo eilę; (IV) nė viena restruktūrizavimo plano paveikiamų kreditorių grupė pagal planą negautų didesnės sumos, negu teismo patvirtintų kreditorių reikalavimų suma.

Vertinant šių pakeitimų įtvirtinimo prielaidas, pažymėtina, jog pokyčiai, susiję su lengvesniu restruktūrizavimo plano patvirtinimo procesu, buvo tikrai reikalingi. Praktikoje gaivinamos įmonės dalyvių (akcininkų) bei kreditorių nuomonės bei interesai dėl numatomo

restruktūrizavimo plano dažnai nesutampa. Atitinkamai, įmonės restruktūrizavimo proceso dėl bendro sutarimo tarp įmonės dalyvių ir kreditorių nebuvimo galėjo nepagrįstai ilgai užsitęsti. Nuo 2020 m. sausio 1 d. iki 2021 m. liepos 14 d. galiojęs JANĮ reglamentavimas buvo kritikuojamas šiuo aspektu. Moksliniuose darbuose buvo nurodoma, jog atsižvelgiant į tai, kad gali būti susiduriama su atvejais, kai tam tikra kreditorių grupė gali nepritari restruktūrizavimo planui be jokių svarbių ekonominių priežasčių, teismui turėtų numatyta galimybė patvirtinti tokį planą ir be kažkurios iš kreditorių grupių pritarimo (Mulevičienė, 2019, p. 4). Be to, Direktyvoje 2019/1023 taip pat buvo nustatyta pareiga Europos Sąjungos valstybėms narėms užtikrinti, jog restruktūrizavimo planas galėtų būti patvirtintas visų grupių gaivinamos įmonės kreditoriams ir dalininkams nepavykus susitarti (Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva..., 2019, 10 – 13 straipsniai). Atitinkamai, JANĮ reglamentavimas turėjo būti koreguojamas, siekiant tinkamai įgyvendinti Direktyva 2019/1023 Europos Sąjungos valstybėms narėms nustatytas pareigas. Pažymėtina, jog galimybės patvirtinti restruktūrizavimo planą teisme įtvirtinimas JANĮ vertintinas itin palankiai. Manytina, jog ilgalaikėje perspektyvoje šios priemonės įtvirtinimas paspartins gaivinamų įmonių restruktūrizavimo procesus ir leis įmonėms efektyviau atkurti veiklos tęstinumą bei mokumą. Taip pat, pažymėtina, jog aktualios teismų praktikos, kur būtų galima matyti sėkmingą šios JANĮ naujovės taikymą, kol kas nėra, todėl sudėtinga vertinti priemonės taikymo praktikoje problematiką, tačiau manytina, jog ilgalaikėje perspektyvoje galimybe patvirtinti restruktūrizavimo planą teismuose įmonės ir kreditoriai naudosis, kas galimai paspartins restruktūrizavimo procesų efektyvumą.

Apibendrinant šią tyrimo dalį, JANĮ pakeitimai, įsigalioję nuo 2021 m. liepos 15 d. teoriškai atitinka Direktyvos 2019/1023 nuostatas ir yra vertintini palankiai įmonių gaivinimo kontekste. Manytina, jog ilgalaikėje perspektyvoje šis reglamentavimas padidins įmonių gaivinimo priemonių pritaikymo efektyvumą ir padės įmonėms spręsti finansinius sunkumus. Kita vertus, kol kas nėra teismų praktikos, kurioje būtų galima matyti sėkmingą šių įmonių gaivinimo institutų taikymą praktikoje, todėl sudėtinga prognozuoti ir vertinti realų gaivinimo priemonių veikimą praktikoje ir problematiką. Taip pat, kai kurie nuo 2021 m. liepos 15 d. įsigalioję JANĮ reglamentavimo aspektai, manytina, yra tobulintini. Pavyzdžiui, įstatymų leidėjui būtų siūloma detalizuoti JANĮ 6 str. 1 d. reglamentavimą aiškiai nurodant, kada laikoma, jog įmonės vadovas (ne)tinkamai įvykdė įstatymu nustatytas pareigas; taip pat konkrečiai apibrėžti, kada galėtų būti laikoma, jog esminė sutartis nepagrįstai suvaržo kreditoriaus interesus.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Išanalizavus įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo pokyčius po įvykusios JANĮ reformos darytina išvada, kad galima išvelgti įstatymų leidėjo siekį pakeisti Lietuvos nemokumo teisės praktikoje susiklosčiusią ilgametę tradiciją, kai įmonės, susidūrusios su finansiniais sunkumais, yra skatinamos rinktis bankroto procedūras, o įmonės gaivinimo priemonės yra arba iš viso neužtikrintos arba jų taikymas yra per daug apribotas ir sudėtingas. Tačiau dar anksti prognozuoti, ar įmonių gaivinimo priemonės bus realiai efektyvios ir veikiančios praktikoje, kadangi reglamentavimas yra naujas ir dar nėra išplėtota gaivinimo priemonių taikymo teismų praktika.
2. Dalis JANĮ įtvirtintų priemonių įmonių gaivinimo kontekste vertintinos teigiamai. Susitarimo dėl pagalbos bei teisės kreditoriams inicijuoti restruktūrizavimo procesą įtvirtinimas skatina kreditorių ir gaivinamų įmonių dialogą ir tarpusavio susitarimą. Kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės pasikeitimas, prioretizuojant kreditorius, suteikusius įmonei tarpinį ar naują finansavimą, skatina kreditorius teikti pagalbą gaivinamoms įmonėms. Paprastos daugumos restruktūrizavimo proceso plano patvirtinimui įtvirtinimas bei galimybės planą patvirtinti teisme, kai nėra kreditorių grupių ir gaivinamos įmonės dalininkų sutarimo, įtvirtinimas tikėtinais padidins restruktūrizavimo efektyvumą ir leis įmonėms paprasčiau naudotis šios procedūros teikiamais privalumais. Sugriežtinta vadovo atsakomybė, kol įmonė dar nėra nemoki, skatina savalaikį reagavimą į įmonės finansinius sunkumus. Esminės sutarties instituto įtvirtinimas užtikrina gaivinamų įmonių veiklos tęstinumą ir suteikia papildomą apsaugą gaivinamai įmonei.
3. Įstatymų leidėjui siekiant įmonių gaivinimo procesus padaryti efektyviais, visgi nebuvo išvengta teisinio neapibrėžtumo ir teisinio netikrumo. Susitarimui dėl pagalbos sudaryti nustatytas minimalus 15 dienų terminas yra per trumpos gaivinamai įmonei ir kreditoriui pasiekti realų susitarimą. Įtvirtinus teisę kreditoriui inicijuoti restruktūrizavimo procesą, nenustatyti būdai, kaip kreditorius gali gauti informaciją apie gaivintinos įmonės finansinę būklę.
4. Ateityje priimant naujus JANĮ pakeitimus įstatymų leidėjui siūlytina: (I) siekiant padidinti susitarimo dėl pagalbos pritaikomumą praktikoje, prailginti minimalų susitarimo sudarymo

terminą bent iki 30 dienų; (II) atsižvelgiant į griežtą įmonės vadovams tenkančią atsakomybę už naujai JANĮ įtvirtintų pareigų, kol įmonė dar nėra nemoki, netinkamą vykdymą, detalizuoti, kada būtų laikoma, kad įmonės vadovas (ne)tinkamai įgyvendino nustatytas pareigas; (III) siekiant labiau užtikrinti esminės sutarties instituto efektyvumą ir skatinti įmonių gaivinimą, aiškiai apibrėžti, kada būtų laikoma, kad esminės sutarties nuostatos nepagrįstai suvaržo kreditorių interesus.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

TEISĖS NORMINIAI AKTAI

1. 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2017/1132 (Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyva). OL, 2019 L 172.
2. Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas, TAR, 2019-06-27, Nr. 2019-10324, redakcija, galiojusi nuo 2020 m. sausio 1 d.
3. Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas, TAR, 2019-06-27, Nr. 2019-10324, redakcija, galiojanti nuo 2021 m. liepos 15 d.
4. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas neteko galios 2019 06 13 įstatymu Nr. XIII-2221 (nuo 2020 m. sausio 1 d.), TAR, 2019, Nr. 2019-10324.
5. Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas neteko galios 2019 06 13 įstatymu Nr. XIII-2221 (nuo 2020-01-01), TAR, 2019, Nr. 2019-10324.
6. Vyriausybės nutarimas „Dėl 2022 metais taikomo minimaliojo darbo užmokesčio“, TAR, 2021-10-14, Nr. 21573.

SPECIALIOJI LITERATŪRA

7. ABRAITYTĖ, Aušra. *Nemokumo procesų reforma: keliai ir klystkeliai*. Vilniaus Universitetas, 2020. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://epublications.vu.lt/object/elaba:69379116/>
8. ARMOUR, John; HANSMANN, Henry; ir KRAAKMAN, Reinier. *What is Corporate Law?* Iš KRAAKMAN, Reinier, et. al. *The Anatomy of Corporate Law: A Comparative and Functional Approach*, Oxford, 2009.

9. BARAKAUSKAS, Sigitas. *Nauja Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo redakcija: pasikeitusio teisinio reguliavimo pranašumai ir trūkumai*. Justitia, 2011, vol. 75, no. 1, p. 32–43.
10. BARAKAUSKAS, Sigitas. *Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų įtaka sutartiniams santykiams: sutarčių išsaugojimo svarba*. Teisė, 2015, 96 t., p. 96–111.
11. BARAKAUSKAS, Sigitas. *Įmonių gaivinimo teisminės procedūros: lyginamieji aspektai: daktaro disertacija*. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2016.
12. BERGSTRÖM, Clas; EISENBERG, Theodore; ir SUNDGREN, Stefan. *Secured Debt and the Likelihood of Reorganization*. *International Review of Law and Economics*, 2002, vol. 21.
13. CAHN, Andreas; ir DONALD, David C. *Comparative Company Law*. 1-asis leid. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
14. GARNER, Bryan A; CAMPBELL BLACK, Henry. *Black's Law Dictionary*. United States of America: West Group, 1999.
15. MIKALONIENĖ, Lina. *Asmeninio komercinio bendradarbiavimo pagrindinės teisinės formos: daktaro disertacija*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2011.
16. MOREAU, Marie Ange. *Building Anticipation of Restructuring in Europe*. Bruxelles, 2009.
17. MULEVIČIENĖ, Silvija. *Nemokumo teisės reforma: Naujasis Juridinių asmenų nemokumo įstatymas*. Lietuvos Teisė 2019: Esminiai Pokyčiai, 2019.
18. OLIVARES-CAMINAL, Rodrigo. *Expedited Corporate Debt Restructuring in the EU*. Oxford University Press, 2015.
19. POMERLEANO, Michael; SHAW, William. *Corporate Restructuring: Lessons from Experience*. Washington, 2005.
20. TAMOŠIŪNIENĖ, Egidija; VIŠINSKIS, Vigintas; KIRKUTIS, Mykolas; JOKUBAUSKAS, Remigijus. *Nemokumo proceso inicijavimo veiksmingumo problemos*. Vilnius: Teisė, 2020, Vol. 117.

21. WESTBROOK, J. L., et. al. *A Global View of Business Insolvency Systems*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2010.

TEISMŲ PRAKTIKA

22. Lietuvos apeliacinis teismas. 2020 m. gegužės 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-798-241/2020.
23. Lietuvos apeliacinis teismas. 2020 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1822-553/2020.
24. Lietuvos apeliacinis teismas. 2020 m. spalio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1547-553/2020.
25. Kauno apygardos teismas. 2013 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-1558-324/2013.
26. Kauno apygardos teismas. 2014 m. birželio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-1954-221/2014.
27. Kauno apygardos teismas. 2014 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-2586-555/2014.
28. Kauno apygardos teismas. 2015 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-1558-555/2015.
29. Šiaulių apygardos teismas. 2020 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-798-241/2020.

KITA PRAKTIKINĖ MEDŽIAGA

30. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Nemokumo procesų 2021 m. apžvalga, 2022-03-04, Nr. (6.13)D4-43806 [interaktyvus; žiūrėta 2022 m. kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: https://avnt.lrv.lt/uploads/avnt/documents/files/2022-02-02_Nemokumo%20APZVALGA_2021%20m.pdf.

31. Bankruptcy Code [interaktyvus]. Žiūrėta 2022 m. kovo 6 d. Prieiga per internetą: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2015-title11/html/USCODE-2015-title11-chap7-subchapII-sec721.htm>.
32. European Monitoring Centre on Change. Restructuring Events Database [interaktyvus]. Žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d. Prieiga per internetą: https://www.eurofound.europa.eu/lt/observatories/emcc/erm/restructuring-statistics?field_value_group_by=restructuring_type&field_value_country=All&field_value_sector=All&date_from=&date_to=&edit-submit=Pritaikyti.
33. Europos Sąjungos narių, šalių kandidačių bei Europos Laisvosios Prekybos Asociacijos valstybių paskirti ekspertai. A Second Chance for Entrepreneurs: Prevention of Bankruptcy, Simplification of Bankruptcy Procedures and Support for a Fresh Start [interaktyvus]. Brussels: European Commission (2011) [žiūrėta 2022 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: < <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/10451/attachments/1/translations/en/renditions/native> >.
34. Insolvenzordnung, [interaktyvus] (1994) [žiūrėta 2022 m. kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.gesetze-im-internet.de/inso/BJNR286600994.html>.
35. Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, [interaktyvus] (2009) [žiūrėta 2022 m. sausio 4 d.]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.359926>>.
36. Lietuvos Respublikos Juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, [interaktyvus] (2018) [žiūrėta 2022 m. sausio 6 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/rs/lasupplement/TAP/c6430702214d11e88a05839ea3846d8e/c5bc5569214e11e88a05839ea3846d8e/format/ISO_PDF/>.
37. Lietuvos Respublikos Juridinių asmenų nemokumo įstatymo projektas, [interaktyvus] (2018) [žiūrėta 2022 m. sausio 3 d.]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/db586b2093c711e8aa33fe8f0fea665f?jfwid=-fa58hpbcc>>.

38. Prawo upadłościowe, [interaktyvus] (2003) [žiūrėta 2022 m. vasario 18 d.]. Prieiga per internetą:
<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20030600535/U/D20030535Lj.pdf>.
39. UNCITRAL. Legislative Guide on Insolvency Law. Part four: Directors' obligations in the period approaching insolvency (including in enterprise groups). Second edition. [interaktyvus] (2020) [žiūrėta 2022 m. sausio 26 d.]. Prieiga per internetą:
https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/19-11273_part_4_ebook.pdf.

SANTRAUKA

Nemokumo teisinio reglamentavimo reforma Lietuvoje: įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo pokyčiai

Kamilė Žilinskytė

2020 m. sausio 1 d. Lietuvoje įsigaliojo naujasis Juridinių asmenų nemokumo įstatymas ir buvo pakeistas Lietuvos nemokumo teisinis reglamentavimas. Šiame magistro darbe reaguojant į įvykusią nemokumo teisinio reglamentavimo reformą, yra aptariami pagrindiniai teisinio reglamentavimo pakeitimai, susiję su įmonių gaivinimu. Darbe yra vertinamos įmonių gaivinimo priemonių įtvirtinimo prielaidos, tiriamos perspektyvos bei vertinamos galimos reglamentavimo rizikos.

Išnagrinėjus Juridinių asmenų nemokumo įstatymu įtvirtintus įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo pakeitimus prieita prie išvados, jog galima išvelgti įstatymų leidėjo siekį pakeisti Lietuvos nemokumo teisės praktikoje susiklosčiusią neigiamą tendenciją, kai įmonės, susidūrusios su finansiniais sunkumais, yra skatinamos rinktis bankroto procedūras, o įmonės gaivinimo priemonės yra arba iš viso neužtikrintos arba jų taikymas yra per daug apribotas ir sudėtingas. Taip pat, prieita prie išvados, jog pakeistas reguliavimas yra ganėtinai naujas, todėl yra sunku prognozuoti realų įmonių gaivinimo priemonių efektyvumą ir pritaikomumą praktikoje.

Taip pat, prieita prie išvadų, jog galiojantis reglamentavimas visgi yra tobulintinas. Pagrindiniai jo trūkumai yra susiję su tuo, kad: pirma, susitarimo dėl pagalbos sudarymui yra nustatytas per trumpas minimalus terminas; antra, papildomų pareigų vadovui, kol įmonė dar nėra nemoki, reglamentavimas yra nepakankamai konkretus ir apibrėžtas, atsižvelgiant į galinčią kilti griežtą atsakomybę; trečia, nėra išskirti aiškūs kriterijai, leidžiantys kreditoriui ginčyti esminės sutarties vykdymą kaip nepagrįstai pažeidžiančią jo interesus.

SUMMARY

Reform of the Legal Regulation of Insolvency in Lithuania: Significant Changes in the Regulation of the Rescuing of Legal Entities

Kamilė Žilinskytė

2020 January 1 The new Law on Insolvency of Legal Entities entered into force in Lithuania and the legal regulation of insolvency in Lithuania was changed. In this master's thesis, in response to the ongoing reform of the insolvency legal regulation, the main changes in the legal regulation related to the recovery of legal entities are discussed. The paper evaluates the preconditions for the establishment of legal entities resuscitation measures, investigates the perspectives, and evaluates possible regulatory risks.

After examining the amendments to the legal regulation of corporate resuscitation enshrined in the Law on Insolvency of Legal Entities, it was concluded that the legislator's intention to change the negative trend in Lithuanian insolvency law practice is when not secured at all or their application is too limited and complex. Also, it was concluded that the changed regulation is relatively new, which makes it difficult to predict the real effectiveness and applicability of corporate recovery measures in practice.

It is also concluded that the current regulations still need to be improved. Its main shortcomings are that: firstly, the minimum time limit for concluding an aid agreement is too short; secondly, the regulation of additional responsibilities for the manager before the company is insolvent is not specific enough and defined in view of the strict liability that may arise; third, there are no clear criteria enabling the creditor to challenge the performance of the substantive contract as unreasonably prejudicial to his interests.